

falun.se/

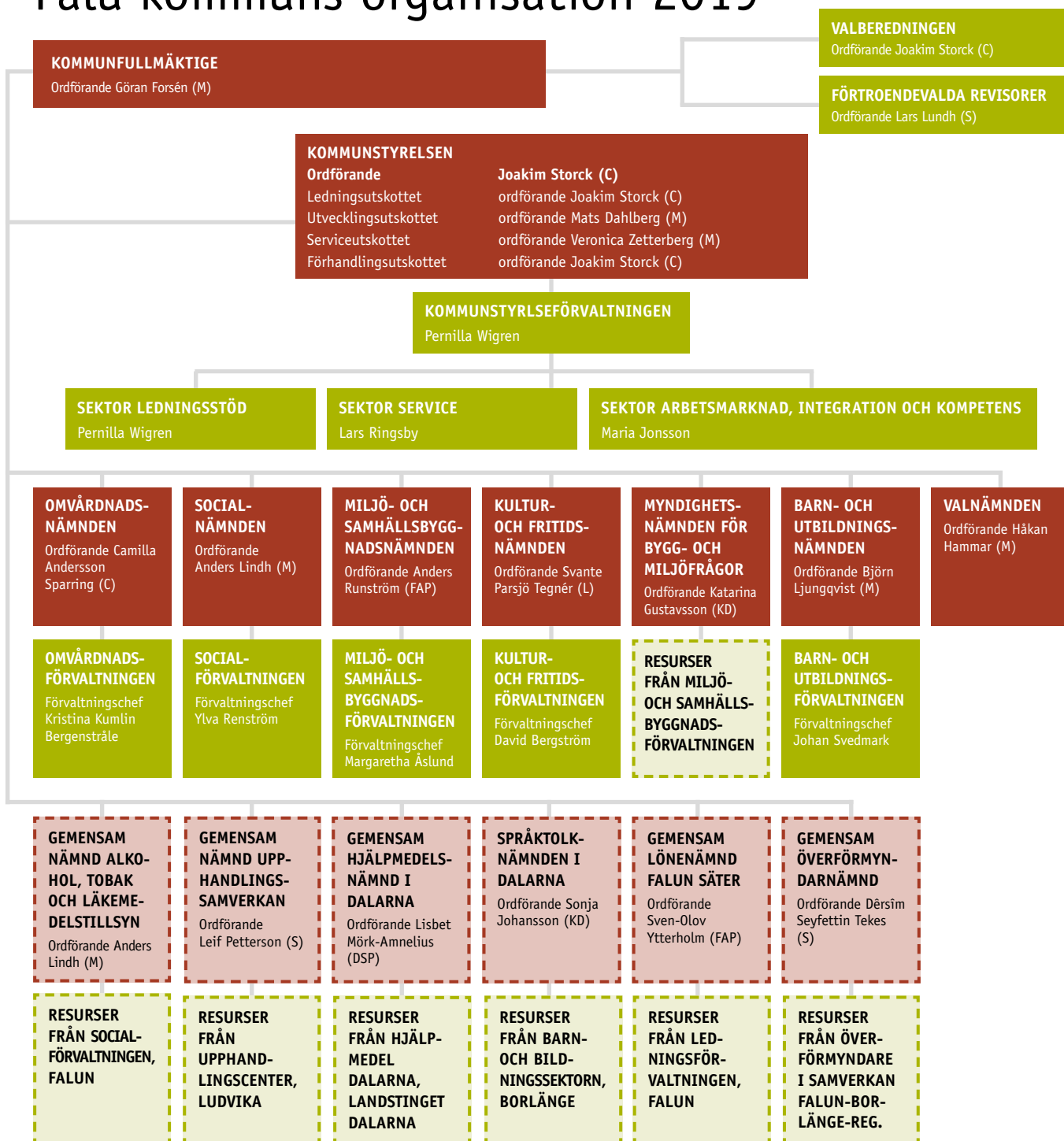

Falu kommun

Årsredovisning 2019

FALUN

Falu kommuns organisation 2019

PARTISTÄLLNING	2014	2019
(m)	13	12
(l)	4	2
(c)	7	10
(kd)	1	3
(fap)	2	1
(s)	20	17
(v)	5	7
(mp)	4	3
(sd)	5	6
Totalt	61	61

Innehåll

FALU KOMMUNS ORGANISATION	2
FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	
Översikt över verksamhetens utveckling	6
Den kommunala koncernen	8
Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning	10
Händelser av väsentlig betydelse	12
Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten	15
God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning	17
Balanskravsresultatet	23
Väsentliga personalförhållanden	24
Förväntad utveckling	28
FINANSIELLA RAPPORTER	
Resultaträkning	30
Balansräkning	31
Kassaflödesanalys	32
Noter	33
DRIFTREDOVISNING	49
INVESTERINGSREDOVISNING	53

Översikt över verksamhetens utveckling

DEN KOMMUNALA KONCERNEN

	2019	2018	2017	2016	2015
Resultat (mnkr)					
Verksamhetens intäkter	1 811	1 813	1 915	1 645	1 589
Verksamhetens kostnader	-4 740	-4 495	-4 409	-4 228	-4 015
Årets resultat	139	265	462	232	184
Nyckeltal					
Soliditet % ¹⁾	35	36	35	29	27
Soliditet %, inklusive totala pensionsförpliktelser	18	18	14	8	4
Övrigt					
Investeringar (netto) ²⁾	-992	-615	-563	-672	-532
Självfinansieringsgrad ³⁾	70	88	109	67	109
Långfristig låneskuld, mnkr	3 881	3 531	3 114	3 211	3 648

KOMMUNEN

	2019	2018	2017	2016	2015
Allmänt					
Befolkning per 31/12	59 406	58 923	58 340	57 685	57 062
Antal anställda	4 692	4 666	4 523	4 616	4 564
Skattesats i kronor	22	22	22	22	22
Resultat (mnkr)					
Verksamhetens intäkter	695	680	692	637	570
Verksamhetens kostnader	-4 038	-3 913	-3 927	-3 651	-3 451
Årets resultat	53	48	150	118	105
Nyckeltal					
Soliditet % ¹⁾	50	54	58	52	52
Soliditet %, inklusive totala pensionsförpliktelser	7	5	1	-9	-19
Totala tillgångar per invånare, kronor	50 268	44 820	40 892	40 399	36 493
Låneskuld per invånare, kronor	7 743	2 434	758	2 080	1 240
Nettokostnadsandel % (andel av skatteintäkt)	99	99	96	96	97
Pensionskostnadsandel % (andel av skatteintäkt)	6	6	5	5	6
Övrigt					
Investeringar (netto) ²⁾	-504	-311	-331	-230	-166
Självfinansieringsgrad % ³⁾	26	109	97	95	174
Långfristig låneskuld inkl. förmedlade lån, mnkr	1 030	689	662	576	646

Definition nyckeltal

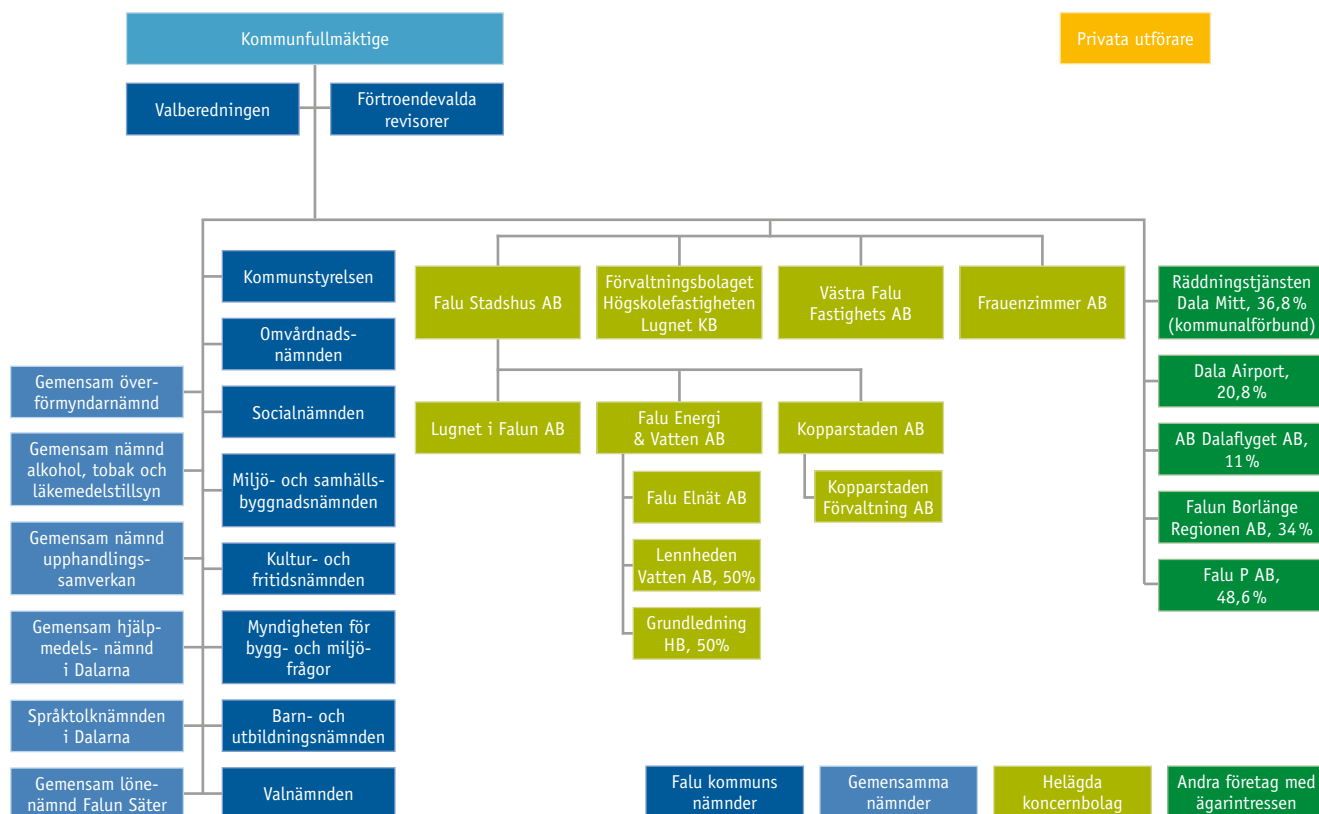
1. Soliditet definieras som eget kapital dividerat med totalt kapital.
2. Nettoinvesteringar definieras som bruttoinvesteringar med avdrag för de investeringsbelopp som finansierats med offentliga bidrag.

3. Självfinansieringsgrad definieras som Kassaflöde från den löpande verksamheten dividerat med nettoinvesteringar.

I och med ändrad redovisningsprincip för redovisning av intäkter, är jämförelseåren 2018 och 2017 omräknade.

Den kommunala koncernen

DEN SAMLADE KOMMUNALA VERKSAMHETEN

Kommunens samlade verksamhet framgår av bilden ovan. Falu kommun har ett direkt ägande i bolagen:

- Falu Stadshus AB, 100 procent
- Västra Falun Fastighets AB, 100 procent
- Frauenzimmer AB, 100 procent
- Förvaltningsbolaget Högskolefastigheten Lugnet KB (komplementär, Falu Stadshus AB är kommanditdelägare)

Falu kommun har strukturerat de väsentliga helägda aktiebolagen i en bolagskoncern med Falu Stadshus AB som moderbolag.

Genom moderbolaget utövas den operativa ägarstyrningen och samordning av koncernen. Syftet med styrningen är att uppnå effektivt resursnyttjande och säkerställa det kommunala uppdraget. Dotterbolag till Falu Stadshus AB är:

- Falu Energi & Vatten AB, 100 procent. Bolaget är, tillsammans med sina dotterbolag, en helägd kommunal energibolagskoncern. Koncernen bedriver verksamhet inom produktområdena el, elhandel, stadsnät, kraft, pellets, värme och kyla, återvinning och vatten.

- Kopparstaden AB, 100 procent. Bolaget äger och förvaltar fastigheter, i huvudsak bostäder, i allmännyttigt syfte och med iakttagande av kommunallagens lokaliseringsprincip.
- Lugnet i Falun AB, 100 procent. Bolaget äger och förvaltar fastigheter och anläggningar inom Lugnetområdet i Falun.

Falu kommun innehar även ägarandelar (36,8 procent) i kommunalförbundet Räddningstjänsten Dala Mitt. Kommunalförbundet svarar för räddningstjänsten i fem medlemskommunerna (Falun, Borlänge, Säter, Gagnef och Ludvika).

Utöver ovan nämnda bolag har kommunen ägarengagemang i

- Dala Airport AB, 20,8 procent
- AB Dalaflyget, 11 procent
- Falun Borlänge Regionen AB, 34 procent
- bolaget Falu P AB, 48,6 procent.

För mer detaljerade uppgifter hänvisas till respektive bolags årsredovisning.

VERKSAMHET I EXTERN REGI

I Falu kommun drivs en del av välfärdstjänsterna i extern regi.

Generellt gäller att kommunen har det övergripande ansvaret för verksamheten oavsett om själva utförandet ligger inom eller utanför kommunens organisation. Undantaget är tillsynsansvaret för grundskolan och gymnasiet som ligger hos Skolinspektionen, samt till exempel tillsynen för verksamhet inom lagen om stöd och service (LSS) och hem för vård eller boende (HVB) som ligger hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Av kommunens kostnader utgjorde 712 miljoner kronor, motsvarande 17 procent, köp av huvudverksamhet i extern regi.

Omvårdnadsnämnden i Falun erbjuder många olika former av stöd och service för äldre och funktionshindrade. Nämnden har valt att lägga ut tre boenden på entreprenad enligt Lagen om offentliga upphandling (LOU) samt infört Lag om valfrihets-system (LOV) i hemtjänsten. Under 2019 köptes verksamhet för cirka 166 miljoner kronor.

Kvalitetsuppföljning sker efter omvårdnadsnämndens standardiserade plan för uppföljning av privata utförare. 2019 är första året då planen praktiseras i sin helhet och den utgör grunden för omvårdnadsnämndens årliga kvalitetsuppföljning. Om en uppföljning visar att det finns brister i verksamheten träder en sanktionslista i kraft där första steget är krav på åtgärdsplan, sedan följer varning och sist hävning av avtal.

I och med att ingen plan har funnits tidigare har Kvalitet- och utvecklingsenheten, för att komma ikapp med planens krav, följt upp fyra privata utförare under senhösten: Falu Demens Omsorg AB, Dala omsorg AB, Korsnäsgrården och Daljunkaregården.

I samband med kvalitetsuppföljning av intern och extern verksamhet genomförs även en uppföljning av upplevd kvalitet genom intervju med kund eller dennes anhörige. Uppföljningen sker genom hembesök eller telefon utifrån ett förutbestämt frågeformulär. Resultatet presenteras i respektive revisionsrapport.

Barn- och utbildningsnämnden I och med det fria skolvalet har barnen/eleverna och dess vårdnadshavare möjlighet att välja vilken förskola eller skola de ska gå på. Det innebär att omfattningen av den externa verksamheten blir en följd av barnens/elevernas val av verksamhet. Kommunen har ett uppföljningsansvar för de fristående förskolor som finns etablerade, så de följs upp årligen. Den huvudsakliga tillsynen av skolhuvudmän för grundskola och gymnasieskola utövas av Skolinspektionen.

Socialnämnden köper tjänster av externa utförare främst på grund av komplexa ärenden där egen kompetens saknas. Andra orsaker är brist på egna platser eller boenden. Personlig assistans är utlagd på entreprenad efter beslut i socialnämnden. Uppföljning av externa placeringar sker via egen personal i första hand. Tillsynsansvaret ligger hos myndigheten Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Upphandling av utförare inom personlig assistans slutfördes under året och från första oktober tog den externa utföraren kommunens ärenden.

Sektor AIK, Vuxenutbildningen i Falun tillämpar auktorisationsmodellen inom den gymnasiala vuxenutbildningen och delar av den grundläggande vuxenutbildningen i form av svenska för invandrare, SFI, och svenska som andraspråk, SVA. Bakgrunden till införandet av auktorisationsmodellen var att minska köerna till SFI, införa mer på platsundervisning och framför allt att bredda utbudet av yrkesutbildningar.

Kommunen i egenskap av huvudman har fyra möten kopplat till uppdrag, mål och strategi för de externa aktörernas rektorer. De externa aktörerna ska vara bärare av Falu kommuns värderingar, mål etc och detta tas upp på återkommande möten. Kursråd sker en till fyra gånger per månad med varje aktör beroende på aktörens storlek. Även löpande uppföljning med aktörerna och fortbildningsträffar med pedagoger hålls kontinuerligt.

En förenklad upphandling genomfördes 2017 med anledning av att arbetsmarknadsenheten bedömdes ha behov av dessa insatser och att upphandlingen främjade sociala företagets utveckling på arbetsmarknaden. Sociala företag breddar arbetsmarknaden då de har som affärsidé att anställa personer som står utanför arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsenheten har köpt arbetsförmågebedömningar och arbetsförberedande insatser av det sociala företaget Kooperativet Arbetslivsresurs som vann upphandlingen.

Inom **miljö- och samhällsbyggnadsnämnden** bedrivs gatu- och vinterunderhåll i egen regi, men med externa utförare till 95 procent vilka styrs och följs upp av kommunens egna driftorganisation. Inom parkverksamheten bedrivs verksamheten i extern regi inom vissa delar av kommunen genom tecknade funktionsavtal. Kontroller sker i form av entreprenörens egenkontroller, stickprov, driftmöten och besiktningar.

Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

Konjunkturutsikterna för världsekonomin ser bräckliga ut och för 2020 ser den globala BNP-tillväxten ut att bli den svagaste på tio år. Den svenska ekonomin fortsätter att försvagas och BNP-tillväxten i Sverige antas i år, liksom 2019, bli svag. Bedömningen är att Sverige mot slutet av 2020 når en mild lågkonjunktur. Ser man till arbetsmarknaden är läget ännu tämligen starkt, men den försvagning av arbetsmarknadsläget som började redan 2018 har fortsatt under 2019 och antas fortsätta även under 2020. Det ger en fortsatt inbromsning av skatteunderlagstillväxten med negativ inverkan på kommunernas skatteintäkter. Det finansiella sparandet är fortsatt negativt för kommunsektorn.

Faluns folkmängd fortsätter att öka. Den 31 december 2019 uppgick den till 59 406 personer, vilket är en ökning med 483 personer jämfört med 2018. Av ökningen beror 408 personer på positivt flyttningsnetto och 75 personer på positivt födelsenetto. Med en växande befolkning följer högre efterfrågan och ökade kostnader för välfärdstjänster. Behoven av kompetens inom kommunspecifika yrkesgrupper ökar samtidigt som konkurrensen om arbetskraften hårdnar. Det framgår bland annat av SCB:s arbetskraftsbarometer, där andelen arbetsgivare som uppgav att de upplever en brist inom yrkeskategorier med stark koppling till kommunala välfärdstjänster ökade från 36 till 62 procent mellan 2010 och 2018.

Det kraftigt ökade lokalbehovet för bland annat förskolor, grundskolor och äldreboenden har också drivit upp kommunernas investeringsnivåer. Mellan 2014 och 2018 genomförde Falu kommun investeringar för i genomsnitt 275 miljoner kronor per år. För 2019 uppgick investeringsutfallet till drygt 500 miljoner kronor och de planerade volymerna fram till och med 2023 uppgår i genomsnitt till drygt 450 miljoner kronor per år.

Årsredovisningen för 2019 visar på ett positivt resultat som är lägre än det budgeterade. Det positiva resultatet och resultatmål som sätts utifrån egna förhållanden är viktiga förutsättningar för att kommunen ska kunna möta de ökade behoven och finansiera sina investeringar.

För att kommunerna ska klara sina uppgifter är det också viktigt att staten följer finansieringsprincipen och tydligare beaktar hur förändringar i den statliga verksamheten påverkar kommunernas förutsättningar. Ett aktuellt exempel som påverkat kommunens uppdrag och ekonomi under 2019 är Arbetsförmedlingens organisering och omfördelning av resurser, som bland annat ökat kommunernas kostnader för försörjningsstöd. I Falun har effekten sannolikt lindrats mycket tack vare kommunens hittills största arbetsmarknadsprojekt "Framgången". Det arbetssätt som utvecklades där och som nu övergått i ordinarie verksamhet under benämningen "Vuxenslussen" har resulterat i att personer som haft försörjningsstöd kommit ut till arbete och studier.

FINANSIELLA RISKER OCH RISKHANTERING

Den av fullmäktige beslutade finanspolicyen innehåller riktlinjer och regler för finansverksamheten inom kommunen. Dotterbolagen sköter finansplaneringen var för sig. Dotterbolagens finanspolicy ska harmonisera med kommunens. Falu Energi & Vatten AB följer också beslutad Elhandelspolicy. Kommunen och den kommunala koncernen är exponerad för framför allt följande finansiella risker: ränterisk, finansieringsrisk, kredit- och likviditetsrisk, kundförluster, elhandels- och krafthandelsrisker.

Ränterisk

Per den 31 december 2019 uppgick den kommunala koncernens räntebärande skulder till 3 665 (3 579) miljoner kronor, medan de räntebärande finansiella tillgångarna uppgick till 0 (0) miljoner kronor. Kommunens räntebärande skulder uppgick till 460 (125) miljoner kronor per den 31 december 2019, medan räntebärande finansiella tillgångar per samma tidpunkt uppgick till 7 (7) miljoner kronor. Nettoskulden i koncernen har ökat till följd av under året genomförda investeringar i infrastruktur, för- och grundskolor, vård- och omsorgsboende och påbörjad byggnation av nytt badhus på Lugnet. Upplåningen inom den kommunala koncernen löper både med fast och rörlig ränta.

Ränteswappar används för att säkra ränterisk och anpassa den genomsnittliga räntebindningstiden i låneportföljen. Per balansdagen hade den kommunala koncernen utestående ränteswappar med ett sammanlagt nominellt belopp om 1 620 (1 470) miljoner kronor, varav swappar med ett nominellt belopp om 0 (0) miljoner kronor fanns i kommunen. Per den 31 december 2019 uppgick den genomsnittliga räntebindningstiden för den kommunala koncernens upplåning till 3,7 (2,5) år och den genomsnittliga kapitalbindningstiden till 2,8 (2,4) år.

Finansieringsrisk

Enligt finanspolicyen får högst 50 procent av lånestocken förfalla till betalning inom ett år och minst 50 procent bör vara fördelad på löptider upp till tio år. Om det bedöms som förmånligt för kommunen kan löptider på upp till max 30 år avtalas. Givet skuldens sammansättning per balansdagen förföll

40 (25) procent av den kommunala koncernens låneskuld inom en 12-månadersperiod, medan motsvarande siffra för enbart kommunens låneskuld var 22 (20) procent.

Kredit- och likviditetsrisk

Kommunen hade inga placerade medel i räntebärande värdepapper eller aktier under 2019 eller 2018.

PENSIONSFRÖPLIKTELSE

Falu Kommuns pensionsåtaganden redovisas enligt den så kallade blandmodellen. Det innebär att pensionsåtaganden som intjänats till och med 1997 redovisas som ansvarsförbindelser. Kostnaden redovisas på det år som utbetalning av intjänad pensionsrätt sker. Pensionsintjänande från och med 1998 redovisas som en skuld i balansräkningen och kostnadsförs det år det intjänas. De pensionsförpliktelser som uppstått från och med 1998 och framåt, redovisas löpande under intjänandeperioden som en kostnad i resultaträkningen och som en avsättning och kostfristig skuld i balansräkningen.

Nedan visas kommunens totala pensionsförpliktelse per 31 december 2019. Beloppen inkluderar särskild löneskatt.

	2019	2018	2017	2016
Pensionsförpliktelse i balansräkningen (avsättning)	227	213	194	194
Pensionsförpliktelse som ansvarsförbindelse	1 279	1 303	1 371	1 418
Summa pensionsförpliktelse	1 506	1 516	1 565	1 612

Kommunen har inte några placeringar avseende pensionsmedel.

Pensionspolicy finns upprättad och antagen av Kommunfullmäktige. Av policyen framgår att trygghandlet av pensionsåtagandet sker genom att den avgiftsbestämda ålderspensionen samt alternativ KAP-KL tryggas genom tjänstepensionsförsäkring och övriga åtaganden genom beskattningsrätten.

De kommunala bolagen klassificerar sina pensionspremier som avgiftsbestämda planer och avgifterna redovisas som kostnader. Obetalda avgifter redovisas som skuld.

Händelser av väsentlig betydelse

FALUN VÄXER

Falu kommun har under flera år haft en positiv befolkningsutveckling. Befolkningsutvecklingen är i grunden positiv men också en stor utmaning, kopplat till bland annat de behov som uppstår i samband med ökande volymer för kommunens verksamheter. Detta medför att investeringar i exempelvis lokaler behöver göras för att möta utmaningen. Samtidigt behöver nuvarande lokalbestånd förvaltas, renoveras och förtätas. 2019 var ett år då flera investeringar beslutades, startades och avslutades. Några av de mer uppmärksammade händelserna under året var produktionsstart av det nya badhuset på Lugnet och byggstart för det nya vård- och omsorgsboendet i Britsarvet, renovering av högskolans fastighet, inflyttningen i det nya studenthuset Student 27, samt avsiktsförklaring för om- och tillbyggnad av Kristinehallen.

Nytt badhus på Lugnet

Ett badhus där alla ska känna sig välkomna – det är inriktningen för det nya badhuset som ska byggas på Lugnet. Här kommer ett brett utbud av badaktiviteter att erbjudas tillsammans med flera aktörer så som föreningar, näringslivet och Region Dalarna. Det blir även ett miljövänligt bad som kommer att använda energi-effektiv teknik. Beslutet om nybyggnation har föregåtts av medborgardialog i form av ett flertal olika dialogmöten med olika teman. Det har även arbetats med fokusgrupper för att fånga upp särskilda behov och önskemål, som skulle kunna förstärka känslan av att känna sig välkommen till badhuset. Byggstarten är beräknad till mars 2020 och tanken är att badhuset ska stå

klart hösten 2022. Men redan under 2019 har arbete påbörjats. Badhuset kommer bland annat att innehålla:

- ett stort familjebad med lekbassäng och aktivitetsbassäng
- en bastulounge
- en större bassäng för tävling och motionsimning med mobila läktare
- två bassänger med höj- och sänkbar botten, varav en ska i huvudsak användas i rehabiliteringssyfte i samarbete med Region Dalarna
- flexibla omklädningsrum för alla.

– Vi ser fram emot att nu äntligen få börja bygga det här fina badhuset i Falun som blir tillgängligt för alla. Och, jag hoppas att badhuset kommer att bidra till att göra Lugnetområdet och Falun ännu mer attraktivt både för falabor och besökare utifrån, säger Veronica Zetterberg som är ordförande i Lufab.

Student 27

Studenthuset Student 27 öppnade för inflyttning under året och omfattar 40 lägenheter fördelat på två våningar. Det ligger i Bojsenburg med gång- och cykelavstånd till högskolan, friluftsområde och centrum. De nybyggda hemmen är tänkta att ge utrymme för studiero, inspiration, kreativitet och gemenskap. Dalarnas studentkår är glada att kommunen engagerar sig i studenternas boende och välkomnar de nyproducerade studentlägenheterna, som ger ett viktigt tillskott i Faluns studentbostadsbestånd.

Avsiktsförklaring för ett större och bättre konserthus

Falu kommun, Musik i Dalarna och Region Dalarna har under året tecknat en avsiktsförklaring, som uttrycker den gemensamma viljan att gå vidare med en tillbyggnad och ombyggnad av Kristinehallen.

– Det har varit en lång process, men den nya Kristinehallen blir ett högkvalitativt och representativt konserthus, som kommer att innebära ett stort lyft för länsmusiken och kulturlivet i Dalarna, säger kommunalrådet Joakim Storck (C).

Förutsättningar för avsiktsförklaringen:

- investeringar 155 miljoner kronor i om- och tillbyggnad av Kristinehallen
- investeringar 17 miljoner kronor i utemiljö och tillfart till Kristinehallen
- hyresavtal med Region Dalarna 20 år, 7,3 miljoner kronor hyra. Täcker kommunens kostnader för investering, drift och underhåll
- Falu kommun investerar i förbättrad utemiljö och ökad tillgänglighet 17 miljoner kronor
- Falu kommun utökar Dalasinfoniettan med två musiker.

Byggstart av nytt vård- och omsorgsboende

I april togs det första spadtaget för det nya vård- och omsorgsboendet som byggs i Britsarvet. Boendet omfattar totalt 60 lägenheter och byggs helt i trä från Sverige och kommer även ha solpaneler. I början av år 2021 planeras det vara klart för inflyttning. Olika yrkesgrupper som vårdpersonal och byggnads-

entreprenör har samverkat och diskuterat hur det nya boendet ska utformas, så att det blir så bra som möjligt, både för de boende och för personalen.

– Det har varit superspännade att vara med. Vi har klippt och klistrat och alla har varit med och gjort ändringar, säger Irene Wikblom, undersköterska och en av de som varit med och tyckt till.

Demensboendet i Danholn, Risholmsgården har under året också genomgått en större ombyggnation. Numera inrymmer boendet 40 lägenheter, från tidigare 20. Ombyggnationen omfattar även samlingsal, innegård, rum för sinnesro och bad samt ett nytt mottagningskök.

Omval till kommunfullmäktige och val till Europaparlamentet

Den 6 februari beslutade Valprovsnämnden om upphävande av valet till kommunfullmäktige i Falun och förordnande omval. Detta då en postsäck med förtidsröster av misstag inte nått valnämnden i Falun i tid för onsdagsräkningen. Valdag för omvalet var den 7 april. Omvalet hade stora effekter på kommunen, dels genom att organisera och genomföra ytterligare ett val. Men också på kommunens processer kopplade till styrning, planering och uppföljning (se avsnitt 5 Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten).

Valdeltagandet blev betydligt lägre jämfört med valet 2014. Det sjönk från 85,42 procent till 60,99 procent, en minskning med 24,43 procentenheter. Spridningen av valdeltagande per valdistrikt varierade från högst i Stenslund (76,90 procent) till lägst i Bojsenburg (44,16 procent). Partierna som minskade

Illustration: Falugruppen

mest jämfört med 2014 var Arbetarepartiet Socialdemokraterna (S), Miljöpartiet de gröna (MP) och Liberalerna (L). Partierna som ökade mest var Centerpartiet (C), Kristdemokraterna (KD) och Vänsterpartiet (V).

Mandaten fördelades till kommunfullmäktige enligt följande:

Socialdemokraterna	17
Moderaterna	12
Centerpartiet	10
Vänsterpartiet	7
Sverigedemokraterna	6
Kristdemokraterna	3
Miljöpartiet	3
Liberalerna	2
Falupartiet	1

Val till Europaparlamentet genomfördes som planerat på valdagen den 26 maj. Här ökade valdeltagandet jämfört med 2014. Från 53,29 procent till 58,03 procent. Även här var valdistriktet med högst valdeltagande Stenslund (70,56 procent) och Bojsenburg hade också i detta val lägst valdeltagande (38,09 procent). Partierna som minskade mest i Falun jämfört med 2014 var Liberalerna (L), Feministiskt initiativ (FI) och Miljöpartiet de gröna (MP). Partierna som ökade mest var Centerpartiet (C), Sverigedemokraterna (SD) och Moderaterna (M).

EKONOMISKA UTMANINGAR OCH RÄTTSTVISTER

Kommunstyrelsens ledningsutskott beslutade under våren att ge kommundirektören i uppdrag att ta fram förslag till besparingar om 100 miljoner kronor till 2020. Ett intensivt arbete har pågått under andra halvåret med att ta fram, bereda och besluta om besparingsåtgärder. Som en del i besparingsarbetet, initierades

den så kallade 10 miljonersjakten, där kommunens personal och förtroendevalda kunde lämna in förslag till effektiviseringar och kostnadsminskningar.

I oktober fattade kommunfullmäktige beslut om budget för 2020, där de ekonomiska ramarna för nämnder och styrelser sattes. Beslut som rör enskilda sparåtgärder fattas av nämnder och styrelser. Budgeten omfattade 3,6 miljarder kronor och det budgeterade resultatet för 2020 är 68 miljoner kronor.

Budgeten togs med vetskapen om att Falu kommun står inför stora ekonomiska utmaningar kommande år. Utmaningarna drivs på av befolkningsförändringen, med fler äldre och yngre åldersgrupper, samtidigt som personer i arbetsför ålder är mer eller mindre oförändrad.

Under året har även en uppmärksammar rättstvist pågått. Detta då det i augusti 2018 upptäcktes oegentligheter kring en persons arbetsschema. En arbetsrättslig utredning genomfördes och kommunen valde att avskeda inblandade personer. Samtidigt polisanmäldes personerna, misstänkta för trolöshet mot huvudman, bedrägeri och medhjälp till bedrägeri. I samband med detta driver kommunen även en skadeståndstalan som omfattar totalt 4,1 miljoner kronor.

Falu kommun genomförde en mängd åtgärder efter att detta uppdragades. Bland annat har kommunen infört nya regler för hantering av nära relationer mellan medarbetare, en ny anställningsprocess och uppföljning av anställningsrutiner i kommunens internkontrollplan. Det pågår en intern granskning av hur rutinerna följs och en översyn av anställningsprocessen.

– Vi kan inte ändra på det som redan hänt, men vi kan göra vårt bästa för att det inte ska ske igen. Det är inte möjligt att bygga kontrollsystem som är hundra procentiga. I grunden måste vår verksamhet bygga på förtroende, en sund värdegrund och ett gott ledarskap och medarbetarskap, säger kommundirektören Pernilla Wigren.

Figur 1 Så här fördelas hundra kronor i budgeten

Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten

Avsnittet redovisar en kortfattad beskrivning av kommunens styrning och uppföljning. Här beskrivs hur mål fastställs, hur budget tas fram samt hur budget- och måluppföljning genomförs. Nämndernas uppdrag och måluppföljning redovisas i respektive nämnds årsbokslut.

PLANERING

Planering görs på både lång och kort sikt. På lång sikt handlar det om att ange en strategi och inriktning för kommunen och dess olika verksamheter. På kortare sikt är planeringen mer detaljerad och verksamhetsnära. För varje mandatperiod görs en planering där det framgår vad de förtroendevalda har för målsättningar och prioriteringar för perioden. Detta görs (normalt sett) året efter att det varit val. Planeringen för mandatperioden utgår från de långsiktiga planeringsinriktningarna så som kommunens vision, hållbarhetsprogram och översiktsplanen. Utifrån dessa dokument ska de förtroendevalda prioritera bland allt som skulle behöva göras för att nå visionen och målen i hållbarhetsprogrammen. Planeringen för mandat-

perioden sammanfattas i en Strategisk handlingsplan som beslutas av kommunfullmäktige.

BUDGET

Enligt kommunallagen ska kommunen varje år upprätta en budget för nästa kalenderår (budgetår). De politiska prioriteringarna för nästkommande år och de två efterföljande åren fastläggs i en Årsplan med budget som beslutas av kommunfullmäktige i juni året före budgetåret.

UPPFÖLJNING

Ett enskilt år följs upp i kommunens årsredovisning. I årsredovisningen beskrivs utfallet av verksamheten både kvantitativt och kvalitativt. Årsredovisningen ska också ge förtroendevalda en uppföljning och analys av måluppfyllelsen i de olika verksamheterna.

Delårsrapporten, som görs per augusti månad, är en fördjupad rapport med uppföljning av mål, verksamhet och resultat sedan föregående räkenskapsårs utgång. Delårsrapporten innehåller även en ekonomisk redovisning och finansiell analys.

OMVALET I FALU KOMMUN 2019 OCH DESS PÅVERKAN PÅ KOMMUNENS STYRNING OCH UPPFÖLJNING

Den unika händelsen med omval till kommunfullmäktige i Falu kommun, påverkade i stor utsträckning både styrningen och uppföljningen under 2019. Effekten blev särskilt påtaglig i processerna kopplat till framtagande av Strategisk handlingsplan, kommunfullmäktiges resultatmål och kommunens budgetprocess. Den långa processen vid formandet av politiskt styre efter det ordinarie valet 2018 samt efter omvalet 2019, påverkade också styrningen och uppföljningen av den kommunala verksamheten.

I Årsplan med budget 2019–2021 som antogs av kommunfullmäktige i november 2018 fastställdes Finansiella mål för god ekonomisk hushållning (se avsnitt God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning). Dock fastställdes inga verksamhetsmässiga mål för 2019 på kommunfullmäktigenivå. Det får effekt i denna årsredovisning, då det inte finns några av kommunfullmäktige beslutade resultatmål att följa upp. Nämnderna har däremot fastställt verksamhetsplaner med tillhörande verksamhetsmål för 2019 och följt upp dessa i respektive nämnds årsredovisning.

PÅGÅENDE ARBETE KOPPLAT TILL STYRNING OCH UPPFÖLJNING

På kommunstyrelsens ledningsutskott i augusti beslutades att påbörja en utredning om hur kommunens styrning kan utvecklas. Beslutet omfattar bland annat att:

- utreda hur kommunens tre hållbarhetsprogram kan ersättas med Agenda 2030 som är lokalt avgränsad till de delmål i agendan som är aktuella i Sverige och berör den lokala politiska nivån

- ta fram förslag på hur målstyrningsmodellen kan utvecklas med lokalt avgränsad Agenda 2030 som grund för planering och uppföljning
- ta fram förslag på hur visionen kan anpassas till utvecklad målstyrningsmodell med lokalt avgränsad Agenda 2030 som grund för planering och uppföljning.

Utifrån beslutet ovan har ett koncernövergripande arbete startats med syfte att aktualisera Agenda 2030 i Falu kommun och göra det till en grund för kommunens planering och uppföljning. Arbetet startade under året och kommer att fortgå 2020 med en bred representation av kommunens politiska- och tjänstepersonsledning.

STYRNING AV KOMMUNKONCERNEN

Den genomlysning av kommunens ägarstyrning som pågått de senaste åren har under 2019 resulterat i beslut om en reviderad företagspolicy samt reviderade bolagsordningar för kommunens helägda bolag. Syftet med uppdraget har varit en tydligare ansvars- och rollfördelning av ägarfunktionen i kommunkoncernen. Den nya företagspolicy tydliggör kommunfullmäktiges, kommunstyrelsens och de olika bolagens roller och ansvar. Moderbolaget, Falu Stadshus AB, får genom översynen en tydligare ägarroll och vikten av dialog mellan moderbolaget och dotterbolagen tydliggörs.

Som en del i genomlysningen tydliggörs också vikten av att de riktlinjer och arbetssätt avseende internkontroll även gäller för bolagen. Under 2019 har samtliga helägda bolag anammat kommunens arbetsprocess och riktlinjer för internkontroll.

Arbetet fortsätter under 2020 med framtagande av reviderade ägardirektiv för bolagen.

God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning

GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING

Finansiella mål för kommunen

Enligt kommunallagen ska varje kommun ha god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. I det finansiella perspektivet handlar god ekonomisk hushållning främst om att säkerställa att varje generation själv bär kostnaderna för den service som den konsumerar. Det innebär också att ingen kommande generation ska behöva betala för det som en tidigare generation förbrukat.

De finansiella mål som kommunfullmäktige har fastställt för att säkerställa att Falu kommun har en god ekonomisk hushållning är:

1. Kommunens resultat ska uppgå till minst 2 procent av skatteintäkter och kommunal-ekonomisk utjämning

Resultatet, inklusive upplösning för pensionskostnader, för 2019 uppgår till 55 miljoner kronor vilket motsvarar 1,5 procent av skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning. Resultatet exklusive jämförelsestörande poster uppgår till 23 miljoner kronor, vilket motsvarar endast 0,6 procent av skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning. Målet är därmed inte uppfyllt för 2019.

2. Soliditeten inklusive ansvarsförbindelse för pensioner ska vara minst 0 procent år 2019

Soliditeten innebär ett mått på hur stor del av kommunens tillgångar som finansierats med eget kapital, det vill säga inte genom lån. Ju högre soliditet kommunen har, desto lägre är skuldsättningen. Soliditeten har ökat från cirka minus 35 procent år 2007 till plus 7 procent år 2019. Målet är därmed uppfyllt 2019.

3. Självfinansieringsgraden, under en femårs-period, ska vara minst 95 procent

Självfinansieringsgraden i kommunen de senaste fem åren, 2015–2019, uppgår till 84 procent. Målet är därmed inte uppfyllt 2019.

Utveckling och beskrivning av respektive mål framgår i den finansiella analysen.

Finansiella mål i kommunens bolag

I kommunkoncernen finns inga gemensamma mål. Av bolagsordningar och ägarpolicy framgår kommunens ramar för de kommunala bolagens verksamhet. I ägardirektiven kommer de finansiella målsättningarna att förtydligas. Bolagen utfärdar egna riktlinjer och mål för finansiell planering. Respektive styrelse har ett självständigt ansvar för bolagets finansiella verksamheter och risker.

EKONOMISK STÄLLNING OCH FINANSIELL ANALYS – KOMMUNEN

För att kartlägga och analysera resultat, utveckling och ställning för Falu kommun används en finansiell analysmodell som benämns RK-modellen (Resultat, Risk, Kapacitet, Kontroll). Målsättningen är att utifrån dessa identifiera eventuella finansiella möjligheter och problem och därigenom försöka klargöra om kommunen har en god ekonomisk hushållning som föreskrivs i kommunallagen.

Nedan lämnas en redogörelse för det ekonomiska utfallet för Falu kommun för 2019. Jämförelseåret 2018 har räknats om till följd av ändrad redovisningsprincip.

Sammanfattning av det ekonomiska läget

	2019	Budget	2018
Verksamhetens intäkter	695	542	680
Verksamhetens kostnader	-4 038	-3 870	-3 913
Av- och nedskrivningar	-139	-136	-121
Verksamhetens nettokostnader	-3 482	-3 464	-3 354
Skatteintäkter	2 914	2 912	2 826
Generella statsbidrag och utjämning	615	622	563
Verksamhetens resultat	47	70	35
Finansiella intäkter	26	27	31
Finansiella kostnader	-20	-27	-18
Årets resultat	53	70	48
Upplösning reservering pensionskostnader	2	2	3
Årets resultat inkl. upplösning	55	70	51

DET FINANSIELLA RESULTATET

FINANSIELL ANALYS			
RESULTAT	KAPACITET	RISK	KONTROLL

Årets resultat

Årets resultat för kommunen, efter återföring av reserveringar för vissa pensionskostnader, uppgår till 55 miljoner kronor (51 miljoner kronor), vilket är 15 miljoner kronor lägre än budget. Falu kommun har en ansträngd ekonomi vilket tydliggjorts under året i arbetet med besparingsåtgärder inför 2020.

Ett av målen för god ekonomisk hushållning som kommunfullmäktige fastställt är att årets resultat ska uppgå till minst 2 procent av skatteintäkter och kommunalekonomisk utjämning. Motiven till att uppnå ett sådant överskott är till exempel kommande års investeringsbehov, ökade kostnader för avtalspensioner, strävan att stärka soliditeten och en reserv för oförutsedda händelser. Årets resultat motsvarar 1,5 procent av kommunens skatteintäkter och generella statsbidrag. Målet är därmed inte uppnått.

	2019	2018	2017
Årets resultat	55	51	153
Resultat i förhållande till skatteintäkter i %	1,5	1,5	4,5

Omräkning har skett av jämförelseåren till följd av ändrad redovisningsprincip.

Utveckling av intäkter och kostnader

Verksamhetens intäkter uppgår till 695 miljoner kronor, vilket är en ökning med 15 miljoner kronor eller 2 procent jämfört med föregående år. I årets intäkter ingår dock jämförelsestörande poster om 32 miljoner kronor, vilket bland annat avser reavinst vid fastighetsbyte med kommunkoncernbolaget Kopparstaden.

Totalt sett har statsbidragen och driftsbidragen från Socialstyrelsen, Migrationsverket, AMS och kommuner och regioner minskat med cirka 47 miljoner kronor jämfört med motsvarande period föregående år. Statsbidragen från Skolverket har ökat med cirka 17 miljoner kronor, till följd av flera satsningar inom skolan som till exempel jämlik och likvärdig skola samt satsningen på fritidshem samt mindre barngrupper.

Statsbidraget från Migrationsverket har fortsatt att minska jämfört med tidigare år till följd av sänkta ersättningsnivåer samt minskat antal nyanlända.

Intäkterna i form av gatukostnadsersättning är 3,4 miljoner kronor högre jämfört med 2018. Jämförelseåret är omräknat till följd av ändrad redovisningsprincip under 2019, där ersättningarna intäktsförs direkt då kommunen fullgjort sina åtaganden. Under 2019 uppgick vinsten vid försäljning av anläggningstillgångar till 31 miljoner kronor, varav 29 miljoner avser vinst vid fastighetsbyte med Kopparstaden.

Verksamhetens kostnader uppgår till 4 038 miljoner kronor, vilket är en ökning med 125 miljoner kronor eller 3 procent jämfört med föregående år.

Kommunens personalkostnader, inklusive pensionskostnader, har jämfört med 2018 ökat med cirka 71 miljoner kronor till 2 393 miljoner kronor, vilket innebär en ökning på 3 procent (6 procent). Personalkostnadernas andel av verksamheternas kostnader utgör 59 procent, vilket är på samma nivå som föregående år. Kommunens totala personalkostnader är högre än budgeterat. Detta beror till stor del på ökade lönekostnader som en följd av ökade volymer inom förskolan, grundskolan och äldreomsorgen.

I kommunens personalkostnader ingår pensionskostnader inklusive löneskatt med 193 miljoner kronor jämfört med 191 miljoner kronor föregående år.

Av- och nedskrivningar på anläggningstillgångar uppgår till 139 miljoner kronor vilket är 17 miljoner kronor högre än samma period föregående år, vilket främst beror på nyanskaffningar av byggnader.

På lång sikt kan inte de löpande kostnaderna överstiga de löpande intäkterna utan att kommunens ekonomi urholkas. Kommunen kan dessutom komma att bryta mot kommunallagens krav om balans. Ett sätt att mäta detta är att sätta samtliga löpande kostnader (inklusive netto av finansiella poster) i relation till intäkterna från skatter, statsbidrag och utjämning. Uppgår denna relation till mindre än 100 procent har kommunen en balans mellan intäkter och kostnader. För att generera ett överskott och därmed värdesäkra det egna kapitalet ska intäkterna överstiga kostnaderna. Verksamhetens nettokostnad, inklusive avskrivningar och pensioner, uppgår 2019 till 99 procent av skatteintäkter och bidrag. Nettokostnaderna har ökat med 3,8 procent jämfört med 2018.

Utveckling av skatteintäkter och generella bidrag

Årets skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning uppgår till 3 529 miljoner kronor, vilket är en ökning med 140 miljoner kronor jämfört med 2018 och 13 miljoner kronor högre jämfört med budget. Både skatteintäkterna och utjämning har ökat jämfört med 2018, medan de generella statsbidragen har minskat.

Skatteutjämningsystemet syftar till att skapa likvärdiga förutsättningar för kommuner att genomföra det åtagande som en kommun har, oavsett inkomstförhållande och strukturella kostnadsskillnader. Under 2019 fick Falu kommun 451 miljoner kronor i inkomstutjämningsbidrag, vilket utslaget per invånare var 7 592 kr (7 156 kr).

Utjämningsystemet för LSS-kostnader innebar en intäkt på 8 miljoner kronor, att jämföra med en kostnad på 1 miljon kronor föregående år. Från och med 2008 redovisas intäkter för kommunala fastighetsavgifter separat i kommunens redovisning. Dessa uppgår i årets bokslut till 120 miljoner kronor (118 miljoner kronor).

Avgiften från kostnadsutjämningsystemet uppgick till 21 miljoner kronor (13 miljoner kronor). Kostnadsutjämnningen ska utjämnas för strukturella kostnadsskillnader avseende förhållandena i Falun jämfört med riket.

Årets investeringar

Falu kommuns totala investeringsutgifter för 2019 uppgår till 511 miljoner kronor, varav 40 miljoner kronor avser värdet på erhållna fastigheter i och med fastighetsbytet med Kopparstaden. Exklusive dessa uppgår årets investeringar till 471 miljoner kronor. Den totala investeringsbudgeten uppgår till 498 miljoner kronor, vilket innebär att budgeten överskridits.

Ett mått att analysera kommunens investeringar utifrån är självfinansieringsgraden. Investeringar som görs i den kommunala verksamheten innebär kostnadsbelastningar över långa perioder. Det är därför viktigt att investeringarna finansieras så att kommande generationer inte belastas med effekter av tidigare investeringar. Självfinansieringsgraden visar hur stor del av kommunens investeringar som finansieras enbart med medel som kommunen själv genererat.

I årets kassaflödesanalys redovisas ett kassaflöde från den löpande verksamheten på 123 miljoner kronor. Nettoinvesteringarna i materiella och immateriella anläggningstillgångar uppgår till 511 miljoner kronor. Investeringarna kunde därmed inte finansieras fullt ut med egna medel. Årets höga investeringsnivå gör att självfinansieringsgraden för året uppgår till 26 procent. Genomsnittet för femårsperioden uppgår därmed till 84 procent, vilket innebär att målet om en självfinansieringsgrad om 95 procent inte är uppfyllt.

	2019	2018	2017	2016	2015	Snitt
Självfinansieringsgrad %	26	109	97	95	174	84

KAPACITET

FINANSIELL ANALYS

RESULTAT	KAPACITET	RISK	KONTROLL
----------	-----------	------	----------

En viktig parameter för att avläsa kommunens långsiktiga kapacitet är att se på utvecklingen av det finansiella handlingsutrymmet. Detta mäts genom soliditet.

Soliditet

Soliditeten anger hur stor del av kommunens tillgångar som finansierats med eget kapital, det vill säga inte genom lån. Ju högre soliditet kommunen har, desto lägre är skuldsättningen. Hur soliditeten utvecklas påverkas av det årliga resultatet och förändringen av tillgångarna. En stark soliditet innebär en ökad handlingsfrihet och en förmåga att hantera variationer i resultatutvecklingen.

Falu kommun beräknar soliditeten med samtliga tillgångar och skulder, inklusive de pensionsåtaganden som inte redovisas i balansräkningen utan som en ansvarsförbindelse. Soliditeten har ökat från cirka minus 35 procent år 2013 till plus 7 procent år 2019.

Anledningen till den högre soliditeten 2019 förklaras av ändrad redovisningsprincip för intäkter, gatukostnads- och exploateringsersättningar. Tidigare års erhållna ersättningar har under 2019 bokats mot eget kapital och ökat detta, vilket innebär en högre soliditet.

Det innebär att kommunens eget kapital täcker kommunens skulder inklusive de gamla pensionsskulden. Trots att soliditeten har ökat de senaste åren är den låg i jämförelse med andra kommuner. Genomsnittlig soliditet inklusive pensionsåtaganden, för alla Sveriges kommuner, uppgick 2018 till 26 procent (källa: Kolada).

RISK

FINANSIELL ANALYS

RESULTAT	KAPACITET	RISK	KONTROLL
----------	-----------	------	----------

En förutsättning för att kommunallagens bestämmelser om god ekonomisk hushållning ska kunna uppnås är att kommunen har en balanserad likviditet.

Likviditet

Likviditeten beskriver kommunens kortsiktiga betalningsförmåga. Den kan visas som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, kassalikviditet. Om måttet är 100 procent innebär det att omsättningstillgångarna är lika stora som de kortfristiga skulderna. Ju lägre tal, desto större är risken att likviditetsbrist uppstår.

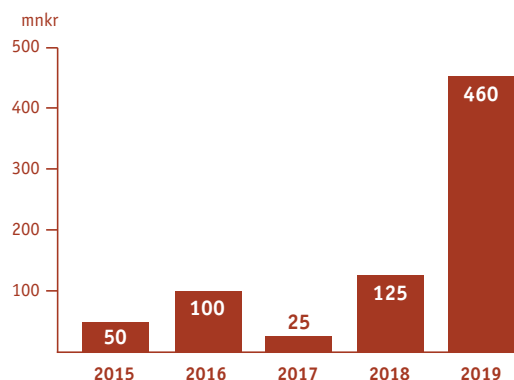
I kommunens kortfristiga skulder ingår en semesterskuld som troligen inte kommer att omsättas under det närmaste året då den betalas ut först när den anställde tar semester eller avslutar sin anställning.

Kassalikviditet i %	2019	2018
Inklusive semesterskuld	65 %	60 %
Exklusive semesterskuld	78 %	71 %

Kassalikviditeten är lägre i jämförelse med övriga kommuner i Sverige. Genomsnittlig kassalikviditet för alla Sveriges kommuner uppgick 2018 till 113,8 procent (källa: Kolada). Likviditeten har klarats under dessa år tack vare lägre investeringar än beräknat samt de positiva resultaten under de senaste åren. Dock kommer detta att bli en utmaning kommande år, sett till de investeringsbehov som finns samt utmaningar generellt inom den kommunala ekonomin. Lånestocken kommer att behöva öka kraftigt, till följd av höga investeringar under de kommande åren, för att klara behovet av likviditet.

Finansnettot uppgår till plus 6 miljoner kronor vilket är 7 miljoner kronor bättre än budgeterat, vilket främst beror på lägre räntekostnader än budgeterat. Kalkylerad genomsnittlig ränta för hela lånestocken uppgick till 0,6 procent (0,1 procent). Lånestocken ökade från 125 miljoner kronor 2018 till 460 miljoner kronor 2019.

Utveckling av lånestock

Borgensåtaganden och skuldsättning

Falu kommuns borgensåtaganden uppgår till 3 467 miljoner kronor. För Kopparstaden AB är borgensbeloppet 1 130 miljoner kronor. För övriga helägda företag uppgår borgensbeloppet till 2 265 miljoner kronor. Av beloppet utgör 570 miljoner kronor förmedlade lån, vilket kan likställas med en borgen.

Borgensåtagandet innebär i sig en risk i det fall verksamheterna skulle ha svårt att fullgöra sina betalningar till gäldenärerna. En bedömning av dessa risker ger vid handen att åtagandet mot bostadsbolaget torde ha lägst risk då efterfrågan på bostäder under en längre tidsperiod varit hög och även kan förväntas präglas av stor efterfrågan de närmaste åren. Även Lugnet i Falun AB får anses ha låg risk då Falu kommun hyr största delen av befintligt fastighetsbestånd.

Åtagandena mot el- och energibolagen torde däremot innebära en något större risk genom det beroende som finns av en mer föränderlig marknad, där samhälls- och privatekonomi spelar en större roll för efterfrågan, än vad som är fallet för bostadsbolaget. Risken i el- och energibolagen måste dock för närvarande bedömas som mycket begränsad.

KONTROLL

FINANSIELL ANALYS			
RESULTAT	KAPACITET	RISK	KONTROLL

Budgetföljsamhet

En viktig förutsättning för att uppnå en god ekonomisk hushållning är att kommunens nämnder och styrelse klarar av att bedriva verksamheten inom tilldelade budgetanslag. Det vill säga att det finns god budgetföljsamhet i kommunen.

Driftredovisning, mnkr

	Utfall helår 2019	Utfall helår 2018
Budgetavvikelse nämnder	-78,2	-49,6
Budgetavvikelse finansverksamhet	61,2	24,4
Total budgetavvikelse	-17,0	-25,2

Under 2019 visar nämnderna (exklusive finansverksamheten) tillsammans kraftiga negativa avvikelser jämfört med budget på 78 miljoner kronor. Dessa kraftiga avvikelser är mycket alarmerande. Som en följd av årets negativa prognoser har ett omfattande besparingspaket som omfattar alla kommunens verksamheter arbetats fram under året inför 2020. Inför kommande år är det av yttersta vikt att nämndernas negativa budgetavvikelser minskar. Detta är avgörande för att skapa förutsättningar för att leva upp till intentionerna om god ekonomisk hushållning långsiktigt.

Den största positiva avvikelsen finns hos kommunstyrelsen som visar ett resultat på 30 miljoner kronor. Största delen av det positiva resultatet består av ej nyttjad reserv för oförutsedda händelser.

De största negativa avvikelserna finns hos socialnämnden som visar ett negativt resultat på 88 miljoner kronor, omvårdnadsnämnden som visar ett negativt resultat på 13 miljoner kronor samt barn- och utbildningsnämnden som visar ett negativt resultat om 13 miljoner kronor. En utförligare beskrivning av nämndernas utfall jämfört mot budget finns i avsnittet driftredovisning.

I och med de stora budgetavvikelserna för 2019 når kommunen inte upp till de uppsatta finansiella målen för god ekonomisk hushållning.

Investeringsredovisning, mnkr

	Utfall helår 2019	Utfall helår 2018
Budgetavvikelse nämnder	27,0	27,0
Fastighetsbyte med Kopparstaden AB	-40,4	0,0
Total budgetavvikelse	-13,4	27,0

Under 2019 redovisar nämnderna en positiv budgetavvikelse på 27 miljoner kronor, exklusive fastighetsbytet. De största avvikelserna, cirka 65 miljoner kronor, återfinns hos miljö- och

samhällsbyggnadsnämnden och sektor service, varav drygt 40 miljoner kronor avser fastighetsbytet med Kopparstaden AB. Medel för pågående projekt skjuts fram till år 2020. Falu kommuns investeringar beräknas öka ytterligare 2020 för att sedan minska under efterföljande år. En utförligare beskrivning av nämndernas utfall jämfört mot budget finns i avsnittet investeringar.

Prognossäkerhet

Ytterligare ett sätt att analysera risker och kontroll i kommunen är att mäta prognossäkerheten. En god prognossäkerhet innebär att kommunen har goda förutsättningar att anpassa sig till förändrade förutsättningar under året. Prognossäkerheten mäts i Falu kommun genom jämförelse av den helårsprognos som gjordes i samband med delårsbokslutet i augusti 2019 och utfallet i årsredovisningen för 2019.

Jämförelse prognos augusti mot utfall december	Utfall ack dec 2019	Prognos aug 2019	Avvikelse
Samtliga ansvarsnivåer	53	10	43

Prognosen i augusti pekade på ett resultat på cirka 10 miljoner kronor (60 miljoner sämre än budget). Utfallet i december hamnade på cirka 43 miljoner bättre, 53 miljoner. Av detta resultat är dock vissa poster att betrakta som jämförelsestörande, 29 miljoner kronor avser reavinst vid fastighetsbyte med Kopparstaden och cirka 11 miljoner kronor effekt av ändrad redovisningsprincip. Bortses från de jämförelsestörande posterna har årets delårsrapport gett en god indikation på helårsresultatet. Träffsäkerheten i prognoserna har varit varierad mellan nämnderna under flera år, vilket försvårar kommunens förutsättningar att anpassa sig efter förändringarna under året.

Den finansiella analysens syfte är att tydliggöra ekonomiska styrkor och svagheter i kommunen. Kommunen har under flera år redovisat resultat som överstiger budget och prognos. Vid årsbokslutet 2018 var denna trend bruten och resultatmålet uppfylldes ej. Resultatmålet uppfylldes inte heller för 2019. Kommunen har dock inga gamla underskott som behöver återställas, samt att årets resultat är positivt, vilket gör att balanskravet är uppfyllt.

Kommunen har en fortsatt hög investeringstakt vilket gör att självfinansieringsgraden sjunker och lånen ökar. Följden av detta blir högre räntekostnader för kommunen kommande år.

Budgetföljdsamheten och prognossäkerheten varierar kraftigt mellan nämnderna, vilket behöver förbättras för att säkerställa att målen för god ekonomisk hushållning uppfylls kommande år.

Sammanfattning finansiell analys

FINANSIELL ANALYS			
RESULTAT	KAPACITET	RISK	KONTROLL

Den finansiella analysens syfte är att tydliggöra ekonomiska styrkor och svagheter i kommunen. Kommunen har under flera år redovisat resultat som överstiger budget och prognos. Vid årsbokslutet 2018 var denna trend bruten och resultatmålet uppfylldes ej. Resultatmålet uppfylldes inte heller för 2019. Kommunen har dock inga gamla underskott som behöver

återställas, samt att årets resultat är positivt, vilket gör att balanskravet är uppfyllt.

Kommunen har en fortsatt hög investeringstakt vilket gör att självfinansieringsgraden sjunker och lånen ökar. Följden av detta blir högre räntekostnader för kommunen kommande år.

Budgetföljdsamheten och prognossäkerheten varierar kraftigt mellan nämnderna, vilket behöver förbättras för att säkerställa att målen för god ekonomisk hushållning uppfylls kommande år.

Kommunens ekonomi på sikt

En avgörande faktor för kommunens ekonomi framöver är en fortsatt bra ekonomistyrning och en god budgetdisciplin. Kommunen har fortsatt hög investeringstakt och investeringarna uppgick 2019 till 511 miljoner kronor. Soliditeten har förbättrats och uppgår till 7 procent inklusive ansvarsförbindelsen för pensioner. Förbättrad soliditet ökar på längre sikt generellt kapaciteten att möta finansiella svårigheter.

Den höga investeringsnivån beräknas fortgå under de närmaste åren. Givet kommunens nuvarande resultatmål om 2 procent medför högre investeringar kommande år en lägre självfinansieringsgrad, vilket kommer öka lånestocken med 100–150 miljoner kronor per år. Detta påverkar i sin tur resurserna till löpande drift inom verksamheterna eftersom räntekostnaderna kommer att ta en större andel av de totala intäkterna. För en långsiktigt hållbar ekonomi måste därför en ständig avvägning göras mellan önskvärd storlek på resultat och storlek på planerade investeringar.

FINANSIELL ANALYS

– KOMMUNKONCERNEN

I den sammanställda redovisningen ingår förutom utfallet för Falu kommun även utfallet för följande enheter:

- Falu Stadshus AB, med dotterbolagen, Lugnet i Falun AB, Falu Energi & Vatten AB (koncern) samt Kopparstaden AB (koncern)
- Förvaltningsbolaget Högskolefastigheten Lugnet KB
- Räddningstjänsten Dala Mitt, kommunalförbund med 36,8 procent.

RESULTAT OCH KAPACITET

Årets resultat

Kommunkoncernen redovisar 2019 ett resultat om 139 miljoner kronor, vilket är 127 miljoner lägre än föregående år. I resultat för 2018 ingick dock en reavinst om cirka 81 miljoner kronor i Kopparstaden till följd av avyttring av fastigheter.

Räddningstjänsten Dala Mitt redovisar ett underliggande resultat på -10,2 miljoner kronor. Efter täckning från medlemskommunerna uppgår resultatet till -1,4 miljoner kronor. Falu kommuns andel i kommunalförbundet är 36,8 procent.

Soliditet

Det egna kapitalet i kommunkoncernen uppgick till 2 875 miljoner kronor och soliditeten är 32 procent.

Årets investeringar

Kommunkoncernen investerade i materiella anläggningstillgångar för 989 miljoner kronor.

Både kommunen och bolagen har ökade investeringar jämfört med 2018. I Kopparstaden har investeringar skett i bland annat studentlägenheter i Bojsenburg, flerbostadshus i kvarteret Teatern samt investeringar i det planerade bostadsområdet Surbrunnshagen.

De största investeringarna i Falu Energi & Vatten koncernen är anslutning av vindpark på Enviksberget, förnyelse av elnät i Toftbyn, omvandlingsområde i Kniva och förnyelse av reglerdamm i Gopen.

För Lufab har projektet med byggande av den nya simhallen fortskridit.

I Lugnet KB pågår utbyte av ventilationssystem och hyresanpassningar.

RISK OCH KONTROLL

I dagsläget bedöms koncernen Falu Energi & Vatten kunna drivas så att bolagens resultat tillåter koncernbidrag till ägaren om 18 miljoner kronor. Koncernen utvecklar sina kärnverksamheter så att de är effektiva och konkurrenskraftiga. Med mycket stora anläggningsvärden krävs ett aktivt arbete med förebyggande underhåll och förnyelse för att hålla hög leverans kvalitet till kunderna. Detta kräver en god ekonomi. Utveckling av nya produkter behöver fortsätta men även att hitta nya affärsmöjligheter för att behålla lönsamheten. För att kunna utveckla produktportföljen är det viktigt att vara lyhörda för kundernas behov, förändringar på marknaden och den tekniska utvecklingen.

Lufab står inför flera investeringar där simhallen är den enskilt största, investeringar som kräver kapital och som finansieras genom extern upplåning. Skuldportföljen och bolagets ränterisk kommer därigenom att öka. Bolagets förmåga att arbeta strukturerat med finansiering för att minimera kapital- och räntebindningsrisk kommer att vara avgörande för räntekostnadens utveckling.

Kopparstadens risker kan sammanfattas i marknadsrisk i form av outhyrda lägenheter, en finansieringsrisk med ökad kostnad för upplåning samt risk för byggkostnadsökningar. Söktrycket mäts kontinuerligt i de olika områdena, för att få tidiga signaler om marknaden. Faluns befolkning fortsätter att öka och inga tecken märks att marknaden börjar mattas. Finansiella risker hanteras övergripande i finanspolicyn och löpande vid finanskommittémöten. Byggekostnaderna ökar konstant och bolaget försöker engagera sig i olika regionala och nationella sammanhang för att vara med och påverka att ökningarna dämpas.

Marknadsutveckling med mera

Bostadsbolaget Kopparstaden har haft en fortsatt stor efterfrågan på lägenheter under året, vakansgraden har varit låg och omflyttningen har minskat.

För Falu Energi & Vatten medför Faluns tillväxt krav på utbyggnad och förstärkning av infrastruktur. Bolaget fortsätter att vädarsäkra elnätet, förnya vatten- och avloppsnätet samt nyansluta fjärrvärmekunder. En av utmaningarna som finns är den rådande osäkerheten kring framtida VA-utbyggnad på landsbygden.

Falu kommun är i nuläget Lufabs enskilt största kund och står således för den största delen av bolagets hyresintäkter, vilka beräknas enligt självkostnadsprincipen. Bolaget har även ett utvecklingsuppdrag med målet att stärka Lugnet som en plats för idrott och folkhälsa.

Budgetföljsamhet

En god följsamhet mot budget är ett uttryck för god ekonomisk hushållning. Koncernen har idag ingen gemensam budgetstyrning utan varje bolag i koncernen upprättar sin egen finansiella kontroll.

För Falu Energi & Vatten (koncernen) uppgår resultat efter finansiella poster till 122,6 miljoner kronor (126,9) vilket är en förbättring med 20,7 procent jämfört med budget och -3,4 procent mot föregående år. Det förbättrade resultatet jämfört med budget beror främst på anslutning av vindkraftparken på Enviksberget och en lägre snittränta än beräknat. På grund av höstens turbinhaveri i kraftvärmeverk 2 har cirka 10 miljoner kronor i intäkter uteblivit då ingen elkraftproduktion varit möjlig. Även volymen gruvvatten som renats har minskat, vilket påverkat intäkterna negativt.

Nivån på avskrivningar har ökat mer än ett normalår. Dels har volymen aktiverade projekt ökat, dels har de totala anläggningarna utökats i och med förvärvet av Envikens Elnät.

Lufab redovisar ett resultat om cirka 3 miljoner kronor för 2019, att jämföra med budgeterat resultat om 0,5 miljoner kronor. Utfallet av intäkter är något lägre än budget och är likvärdigt med utfallet föregående år. De lägre intäkterna kan härledas till hyresbortfall för Bergbanan som varit ur funktion under åtta månader.

Rörelsekostnaderna är väsentligt lägre än budget och föregående år. Kostnaden för underhåll är väsentligt lägre än budget och föregående år med anledning av att ett omfattande (2,7 miljoner kronor) underhållsprojekt klassificerats som pågående nyanläggning.

Ränteläget är fortsatt lågt vilket innebär att bolagets räntekostnader fortsätter att minska, med anledning av att äldre räntebindningar löper ut och sätts om till väsentligt lägre räntenivåer.

För Kopparstaden har intäkterna ökat jämfört med föregående år, dels med hyreshöjning om 1,9 procent för 2019 men även genom ökat bestånd då Student 27 blev klart under året. Hyresbortfallet har under året minskat. Uppvärmningskostnader och underhållskostnader har varit lägre under året, liksom räntekostnaderna, vilka minskade genom refinansieringar under året som sänkt den genomsnittliga räntenivån.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

– KOMMUNKONCERNEN

De flesta bolagen som ingår i kommunkoncernen uppvisar goda resultat och bidrar positivt till kommunkoncernens resultat. Samtliga bolag kommer vara delaktiga i kommunens utveckling de närmaste åren. Moderbolaget Falu Stadshus AB kommer att arbeta för att utnyttja hela kommunkoncernens kapacitet och hitta eventuella samordningsvinster.

Balanskravsresultat

Årets resultat enligt balanskravet uppgår till 22 miljoner kronor. De intäkter som kommer från gatukostnadsersättningar och exploateringsersättningar ingår i balanskravsresultatet. Jämförelsetalen för 2018 har räknats om, till följd av ändrad redovisningsprincip.

Balanskravsresultat (mnkr)	2019	2018
Årets resultat enligt resultaträkningen (exklusive återförd reservering inom eget kapital)	53	49
Reducering av samtliga realisationsvinster	-31	0
Balanskravsresultat	22	49

Falu kommun har inga gamla underskott som ska återställas i enlighet med balanskravet. Årets resultat innebär alltså att

det inte har uppkommit några underskott som behöver regleras under kommande år.

Lagstiftaren har lagt ett golv eller en miniminivå för det finansiella resultatet, detta kallas för balanskravet. Balanskravet innebär att intäkterna ska överstiga kostnaderna. Om kostnaderna för ett räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det anges när och på vilket sätt kommunen avser att göra den i lag (11 kap. 12§ kommunallagen (2017:725)) föreskrivna regleringen av det negativa resultatet. Om kommunfullmäktige har beslutat att en sådan reglering inte ska ske, ska upplysning lämnas om detta samt vilka synnerliga skäl som föreligger.

Ett uppfyllande av balanskravet är en grundförutsättning för en långsiktig, stabil finansiell utveckling och ett verktyg för att förhindra en negativ utveckling av kommunens ekonomi.

Väsentliga personalförhållanden

Antal anställda	Per den 2019-12-31	Varav män	Varav kvinnor	Per den 2018-12-31	Varav män	Varav kvinnor
Hela kommunen	4 700	1 156	3 544	4 688	1 136	3 552
Kommunstyrelsen	681	235	446	719	251	468
Myndighetsnämnden	29	10	19	30	10	20
Miljö & samhällsbyggnadsnämnden	85	40	45	85	40	45
Kultur & fritidsnämnden	169	78	91	173	77	96
Barn & utbildningsnämnden	1 919	464	1 455	1 874	450	1 424
Socialnämnden	670	151	519	665	148	517
Omvårdnadsnämnden	1 147	178	969	1 142	160	982

PERSONALÖVERSIKT

Vid årsskiftet 2019/2020 hade kommunen 4 692 medarbetare (exklusive timanställda). Därtill tillkommer 1 260 timanställda. Både andelen visstidsanställda och timanställda minskar något under året.

Andelen tillsvidareanställda uppgick till 95 procent och av dessa hade 85 procent en heltidsanställning. Inom Falu kommun har ett arbete med att erbjuda heltidstjänster varit en personalpolitisk viktig åtgärd under många år.

Anställda i Falu kommun	2019	2018	2017
Antal anställda	4 700	4 688	4 528
Antal tillsvidareanställda	4 244	4 187	4 017
Andel kvinnor (%)	77	77	78
Andel män (%)	23	23	22
Andel kvinnor deltid (%)	16	18	20
Andel män deltid (%)	9	10	11
Antal visstidsanställda	469	520	524
Andel kvinnor (%)	64	66	66
Andel män (%)	36	34	34
Andel kvinnor deltid (%)	21	20	19
Andel män deltid (%)	16	17	16

Anställningsformer	2019	2018	2017
Antal tidsbegränsade anställningar	575	719	714
Antal timanställda (per den 31 dec)	1260	1377	1534
Antal årsarbetare	4084	4024	3845
Andelen kvinnor i chefsbefattning av totala antalet chefer (%)	75	72	71

EN FRISKARE ARBETSPLATS

Att arbeta för att våra medarbetare håller sig friska över tid är ett mycket viktigt mål för att vi ska klara vår kompetensförsörjning. Vi behöver ta ansvar för att arbetet utformas på ett sådant sätt att vi orkar arbeta fram till pensionsåldern. Hur vi prioriterar att arbeta med vår arbetsmiljö, våra ledarskapsfrågor, arbetstidens förläggning såsom att skapa hälsosamma scheman är exempel på friskvårdsfaktorer som vi kan påverka. Även ett väl utvecklat medarbetarskap som i sin tur skapar delaktighet, ansvarstagande och engagemang.

Under året har ett antal viktiga nyckeltalsrapporter utvecklats för att vi ska följa denna utveckling såsom en kvalitetsförbättring av sjuktals- och personalomsättningsrapport. Att månatligen följa våra nyckeltal är en prioriterad ledarfråga. De arbetsgrupper som har låga sjuktal är lika viktigt att beakta då goda exempel kan sprida nya idéer och utvecklingstankar.

Sjukfrånvaro (%)	2019-12-31	2018-12-31
Total sjukfrånvaro	6,59	6,80
Långtidssjukfrånvaro (> 59 dagar)	1,75	1,96
Sjukfrånvaro män	4,54	4,72
Sjukfrånvaro kvinnor	7,32	7,53
Anställda –29 år	6,40	6,88
30–39 år	6,70	6,97
40–49 år	6,39	5,78
50–59 år	6,43	6,82
60 år–	7,37	8,37

Under året ser vi en viss minskning av sjukfrånvaro 2019 jämfört med 2018.

En särskild satsning har genomförts under året inom grundskolan vilket har haft en positiv effekt på sjuktalet. Projektet fortsätter nu på hela Barn- och utbildningsförvaltningen under 2020. Nu fortsätter arbetet över hela kommunen i syfte att vidta ytterligare insatser för en friskare och mer attraktiv arbetsplats. Framtagande och revidering av flertal policys inom rehabilitering, handlingsplan alkohol och droger, kränkande särbehandling har genomförts. Även en ny upphandling av företagshälsovård har genomförts under året.

Andra verktyg för att arbeta utvecklingsinriktat och förebyggande är den årliga medarbetareundersökningen. Här kan ansvariga chefer få återkoppling på sin ledarroll samt att arbetsgrupperna tillsammans kan diskutera hur förbättringar kan göras.

Inom Falu kommun finns även en organisation med Friskvårdsinspiratörer. Här har varje förvaltning olika gemensamma friskvårdsaktiviteter under året. Allt för att bidra till medarbetarnas välmående.

PERSONAL- OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING

Falu kommun kommer att ställas inför en stor kompetensförsörjningsutmaning framöver.

Den framtida demografiska utmaningen innebär kortfattat att allt färre i arbetsför ålder ska försörja allt fler. Dalarna och Falu kommun kommer att påverkas särskilt hårt då det är en stor andel äldre som är bosatta i kommunen. Kompetensförsörjningsutmaningen innebär att det kommer att krävas både nya lösningar och att vi gör fler insatser för att klara våra framtida kompetensbehov.

Falu kommun har höga ambitioner att vara en attraktiv arbetsgivare där vi attraherar, utvecklar och behåller kompetens. Målet är att vi ska säkerställa att vi även i framtiden kan erbjuda våra medborgare en god och högkvalitativ service.

En långsiktig personal- och kompetensförsörjning är av avgörande betydelse för att vi ska klara av välfärden för våra kommuninvånare idag och framtiden. Inför framtiden behöver vi fortsätta att prioritera och utveckla en mängd olika personalrelaterade frågor såsom vår gemensamma arbetsmiljö, det goda ledarskapet och medarbetarskapet.

Under året har det varit vissa svårigheter att rekrytera olika yrkeskategorier såsom socionomer och chefer inom socialförvaltningen. Detta har medfört att kommunen har behövt hyra in konsulter för att klara verksamheterna.

Det är även brist på miljö- och hälsoskyddsinspektörer, livsmedelsinspektörer och byggnadslovshandläggare. För IT-avdelningen är det en utmaning att attrahera och behålla personal med hög kompetens inom området. En bakomliggande orsak är att det är svårt att konkurrera med privata företag om lönenivåer. Detta har lett till att IT-avdelningen nu försöker hitta mindre erfarna personer med hög potential och istället kompetensutveckla dessa.

Arbetsmiljön inom vissa yrkeskategorier är särskilt viktig att beakta för att klara välfärden. Särskilda utbildningsinsatser har genomförts av personalen på egna boendena för att bättre möta utåtagerande beteenden, droger, våld och hot som ökar hos brukarna.

Under det gångna året har särskilda lönesatningar på bristyrken genomförts utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv (rektorer, förskolechefer, undervisande pedagoger, enhetschefer, ingenjörer, lönespecialister, bemanningsassistenter och biståndshandläggare).

Många förvaltningar har även gjort särskilda satsningar genom att ta emot fler praktikanter, såväl skolungdomar som vuxenstuderande. En viktig ambition för att klara den långsiktiga kompetensförsörjningen är att samtliga förvaltningar erbjuder ett stort antal ungdomar feriearbete.

Genom den årliga Sommarjobbskickoffen bjuds samtliga feriearbetande ungdomar in tillsammans med kommunens handledare. Att kommunen har en generös inställning att försöka erbjuda så många ungdomar som möjligt, minst tre veckors sammanhängande feriearbete är ett viktigt gemensamt mål. Detta har under det gångna året åter lyckats bra, då hela 300 ungdomar erbjöds arbete på någon av förvaltningarna. Samtliga handledare genomgår en handledarutbildning för att mottagandet ska bli riktigt bra. Kommunens ungdomar är vår

framtida arbetskraft och det första mötet med Falu kommun som arbetsgivare vill vi ska bli lyckosamt.

Ett annat viktigt forum på temat framtidens arbetskraft är den Yrkesmässan för kommunens åttondeklassare under företagarveckan i november. Yrkesmässan är ett forum där vi erbjuder företag att möta ungdomar innan de väljer program till gymnasiet och gör sina yrkesval. Här har Falu kommun chansen att möta och lära känna framtidens medarbetare.

Inom kommunen har det genomförts ett Medarbetarforum för samtliga anställda. Här får alla medarbetare under några dagar en möjlighet att ta del av föreläsningar som ska ge både ny kunskap och inspiration. Årets tema har varit Balans i Livet.

ESF-projektet Breddad rekrytering

Ett kompetenshöjande satsning har även varit det ESF-projekt som arbetats med under åren 2017–2019. Syftet med projektet har varit att skapa förutsättningar för att underlätta för ny arbetskraft att komma in i verksamheten. Att arbeta för att skapa en god arbetsmiljö genom delaktighet och verksamhetsutveckling har varit ett viktigt mål i projektet. Genom olika utvecklings- och utbildningsinsatser har projektet bidragit till att skapa attraktiva arbetsplatser inom framför allt omvårdsvårdsförvaltningen. Även delar av sektor service har medverkat i projektet.

Att ta emot praktikanter genom ett bra mentorskap har varit en viktig del i projektet. Inför praktikperioden förberedde mentorerna och arbetsplatserna mottagandet och introduktionen samt anpassade arbetsuppgifter för praktikanterna.

Projektet uppvisade en hög måluppfyllelse då verksamheterna som deltog utvecklades. En fungerande modell finns nu för att på arbetsplatsnivå arbeta vidare med integration och kompetensförsörjning kopplat till verksamhetsutveckling.

Ledarutveckling

Falu kommun är Faluns största arbetsgivare. Våra medarbetare består av viktiga yrkeskategorier som arbetar för samhällsnytta varje dag, året om. För att kunna göra det krävs rätt förutsättningar i form av goda ledare och en bra arbetsmiljö. En ständig utveckling av kommunens ledarskap är därför ett viktigt och prioriterat område.

En fortsatt satsning på en mängd olika ledarutvecklingsprogram har genomförts under året. Kommunen genomför ledarprogram för både nya och mer erfarna chefer.

Även en långsiktig satsning finns genom ett aspirantprogram för att identifiera och utbilda ledartalanger för framtiden. Kommunen har även ingått i ett nytt samarbete tillsammans med övriga dalakommuner med Högskolan Dalarna (Leda). Leda är ett forskningsbaserat ledarutvecklingsprogram där kommunen årligen erhåller ett antal utbildningsplatser.

Allt i syfte att skapa bra förutsättningar för att ett gott ledarskap och en god arbetsmiljö skapas.

Även en mängd utbildningar inom HR-området erbjuds fort-löpande. Förutom detta erbjuds samtliga chefer ett chefsstöd i form av individuell coaching.

PERSONALSYSTEM

Under året har en stor utmaning varit att få personalsystemet att fungera på ett effektivt och kvalitativt bra sätt. Nuvarande personalsystem har dock fortsatt krävt stora personalresurser och dessvärre inte klarat av att leverera önskvärd data. Under årets andra hälft beslutades därför att ett byte av lönesystem är nödvändigt för att säkerställa ett fungerande personalsystem för framtiden.

Under det kommande året påbörjas därför ett arbete med att förbereda för ett byte av lönesystem inför 2021.

KOMMUNKONCERNEN

Medelantal anställda	Per den 2019-12-31	Varav män	Varav kvinnor	Per den 2018-12-31	Varav män	Varav kvinnor
Kopparstaden AB	117	83	34	116	83	33
Falu Energi & Vatten (koncern)	204	148	56	188	138	50
Lugnet i Falun AB	11	8	3	8	6	2
TOTALT FALU STADSHUS KONCERN	332	239	93	312	227	85
Räddningstjänsten Dala Mitt	347	323	24	279	259	20

Kopparstaden AB

Under 2019 har det varit fyra inrapporterade olyckor och tio inrapporterade tillbud. Arbete med att digitalisera arbetsmiljöarbetet har påbörjats under 2019 och kommer att vara implementerat under 2020.

Falu Energi & Vatten (koncern)

Kompetensförsörjning är fortsatt en stor utmaning där det jobbas aktivt med att fylla vakanser främst inom VA-området. Under 2019 påbörjades utbildning av chefer i coachande ledarskap – ett 12 månaders program som syftar till att ge verktyg för att ge medarbetarna bästa möjliga förutsättningar att prestera bra på jobbet.

Lugnet i Falun AB

Bolaget har under året haft väsentliga personalförändringar. Vd blev avsatt under augusti 2019 och ersattes med en intern tillförordnad vd. Vd är fortsatt anställd under 12 månader men är under den tidsperioden arbetsbefriad. Kostnaden för uppgörelsen med vd belastar bolaget löpande under 12 månader. Beslutad verksamhetsförändring med avveckling av affärsområdet verksamhetsutveckling har resulterat i att två medarbetare, en tillsvidareanställd och en tidsbegränsad anställning, blev uppsagda under november 2019.

Räddningstjänsten Dala Mitt

Ny förbundschef har rekryterats under 2019. Problem med att rekrytera deltidsbrandmän kvarstår, även om en svag lättnad kunnat noteras under året.

Förväntad utveckling

Den svagare konjunkturen med minskad tillväxt i skatteunderlaget spår på de stora utmaningar som kommunerna står inför i övrigt, främst till följd av den demografiska utvecklingen.

De stora investeringar som nu görs för att tillgodose framtida behov kommer att medföra ökade låneskulder och driftskostnader i en redan pressad ekonomi. Det är därför viktigt att kommunernas resultatmål anpassas till de egna förutsättningarna och sett till hela koncernens långsiktiga ekonomiska hållbarhet. När konjunkturen viker och kommunens resultat riskerar att försämrats ställs ännu högre krav på långsiktighet och hårda prioriteringar bland investeringarna.

På grund av arbetskraftsbrist inom så gott som all offentlig verksamhet framstår dock kompetensförsörjningen som kommunernas mest svårösta utmaning i ett framtidsperspektiv. Antalet sysselsatta behöver öka kraftigt under kommande år för att kommunerna ska kunna bibehålla dagens verksamhetsnivå. Ett stort antal anställda behöver också ersättas till följd av pensionsavgångar. Om den kommunala verksamheten dessutom, i likhet med senare år, fortsätter att växa snabbare än vad som är demografiskt betingat ökar behoven av personal ytterligare. En efterfrågan som ökar mer än utbudet kan ge stegrande lönekostnader, vilket påverkar den kostnadsutveckling som finns för kommunsektorn.

I Falu kommun pågår ett flertal arbeten i syfte att attrahera och behålla personal, skapa goda förutsättningar för fler att förlänga sitt arbetsliv samt öka arbetskraftsdeltagandet och andelen medarbetare som jobbar heltid. I det sammanhanget

blir en lyckad integration, där potentialen hos utlandsfödda tas tillvara, allt viktigare för att lindra kompetensbristen. Det skulle samtidigt kunna bidra till att minska kostnadsutvecklingen för individ- och familjeomsorgen.

En annan stor utmaning, som dessutom kommer att tillta i styrka under överskådlig tid framöver, är kommunernas kompetens att klara klimatförändringar och omställningen till ett mer hållbart samhälle.

För att möta kommande års utmaningar behöver kommunerna arbeta vidare med effektiviseringar, ökad samverkan och förändrade arbets sätt, till exempel via digitalisering och automatisering av arbetsuppgifter. Det pågår flera digitaliseringsprojekt i kommunen, men för att Falun tillsammans med övriga kommuner ska kunna samverka och nyttja de stordriftsfördelar som finns i den digitala utvecklingen behöver staten tillhandahålla en tydlig digital infrastruktur med standardiserade lösningar.

Utöver de ökade ekonomiska resurser som staten nu ger kommunerna är det minst lika viktigt att det skapas förutsättningar för att de offentliga resurserna kan användas så effektivt som möjligt. En minskning av de riktade statsbidragen till förmån för generella bidrag skulle underlätta för kommunerna att jobba mer långsiktigt och anpassat till lokala behov. Det är också viktigt att finansieringsprincipen följs när verksamheter och ansvar läggs över på kommunerna samt att staten tydligare beaktar hur förändringar i den statliga verksamheten påverkar kommunernas förutsättningar.

Resultaträkning

mnr

	Not	Koncern 2019	2018	Kommun 2019	2018
Verksamhetens intäkter	2, 3	1 811	1 813	695	680
Verksamhetens kostnader	3, 4, 5	-4 740	-4 495	-4 038	-3 913
Av- och nedskrivningar	6	-405	-360	-139	-122
Verksamhetens nettokostnader		-3 334	-3 042	-3 482	-3 355
Skatteintäkter	7	2 914	2 826	2 914	2 826
Generella statsbidrag och utjämning	8	615	563	615	563
Verksamhetens resultat		195	347	47	34
Finansiella intäkter	9	19	16	26	32
Finansiella kostnader	10	-75	-98	-20	-18
Resultat efter finansiella poster		139	265	53	48
Årets resultat		139	265	53	48
Upplösning reservering pensionskostnader	11	2	3	2	3
Årets resultat inkl. upplösning		141	268	55	51

Balansräkning

mnr

	Not	Koncern 2019	2018	Kommun 2019	2018
TILLGÅNGAR					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	12	21	15	6	2
Materiella anläggningstillgångar					
- mark, byggnader och tekniska anläggningar	13	7 490	6 872	2 313	1 978
- maskiner och inventarier	14	414	427	126	123
Finansiella anläggningstillgångar	15, 16	170	175	612	589
Summa anläggningstillgångar		8 095	7 489	3 057	2 692
Omsättningstillgångar					
Förråd	17	48	67	2	3
Fordringar	18	448	415	300	272
Kassa och bank	19, 20	208	216	197	203
Summa omsättningstillgångar		704	698	499	478
SUMMA TILLGÅNGAR		8 799	8 187	3 556	3 170
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
Eget kapital					
Balanserat resultat	21	2 716	2 448	1 414	1 363
Balanserat resultat, reservering		18	20	18	20
Årets resultat inklusive återförd reservering		141	268	55	51
Summa eget kapital		2 875	2 736	1 487	1 434
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	246	234	227	213
Andra avsättningar	23	291	274	12	12
Summa avsättningar		537	508	239	225
Skulder					
Långfristiga skulder	24	4 073	3 780	1 063	715
Kortfristiga skulder	25	1 314	1 163	767	796
Summa skulder		5 387	4 943	1 830	1 511
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER		8 799	8 187	3 556	3 170
PANTER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER					
Panter och därmed jämförliga säkerheter					
Fastighetsinteckning		381	381	0	0
Ansvarsförbindelser					
Pensionsförpliktelser som inte upptagits bland skulderna eller avsättningarna	26	1 279	1 303	1 279	1 303
Övriga ansvarsförbindelser		72	76	3 467	3 420
SUMMA PANTER OCH ANSVARSFÖRBINDELSER		1 351	1 760	4 746	4 723

Kassaflödesanalys

mnr

	Not	Koncern 2019	2018	Kommun 2019	2018
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Årets resultat		139	265	53	48
Justering för ej likviditetspåverkande poster	27	449	392	166	145
Övriga likviditetspåverkande poster	28	-8	-6	-6	-6
Poster som redovisas i annan sektion	29	-1	-91	-27	0
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		579	560	186	187
Ökning/minskning förråd och varulager		19	-18	0	9
Ökning/minskning kortfristiga fordringar		-34	-72	-33	-29
Ökning/minskning kortfristiga skulder		137	70	-30	87
Kassaflöde från den löpande verksamheten		701	540	123	254
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
Investering i immateriella anläggningstillgångar		-4	-1	-3	-1
Investering i materiella anläggningstillgångar		-989	-799	-508	-326
Försäljning av materiella anläggningstillgångar		18	162	61	6
Erhållet investeringsbidrag		4	15	4	15
Utbetalning av lån till koncernföretag		0	0	-25	0
Återbetalning av lån från koncernföretag		0	0	0	75
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar		3	8		
Förvärv av koncernföretag, netto likvidpåverkan		-27		0	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-995	-615	-471	-231
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
Upptagna lån		301	119	360	100
Amortering av skuld		0	0	0	-73
Amortering av lasningskuld		-16	0	-18	-1
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		286	119	342	26
Bidrag till infrastruktur					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur		0	-5	0	-5
Årets kassaflöde		-8	39	-6	43
Likvida medel vid årets början					
Likvida medel vid årets början		216	177	203	160
Likvida medel vid årets slut	19	208	216	197	203

Noter

NOT 1 – REDOVISNINGS- OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med Lag (2018:597) om kommunal redovisning och bokföring (LKBR) samt rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR) vilket bland annat innebär att:

- intäkter redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska tillgångarna kommer att tillgodogöras kommunen och intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt
- fordringar har upptagits till de belopp varmed de beräknas inflyta
- tillgångar och skulder har upptagits till anskaffningsvärde där inget annat anges. Periodiseringar av inkomster och utgifter har skett enligt god redovisningssed. Värdering av kortfristiga placeringar har gjorts post för post till det lägsta av verkligt värde och anskaffningsvärdet.

Ändrade redovisningsprinciper

Från och med räkenskapsår 2019 tillämpas LKBR vilket innebär att följande ändringar har gjorts i förhållande till tidigare redovisningsprinciper:

Återföring av tidigare skuldförda gatukostnadsersättningar

Enligt rekommendation RKR R2 Intäkter, får endast offentliga bidrag initialt skuldredovisas för att sedan successivt intäktsredovisas över tillgångens nyttjandeperiod. De bidrag som erhållits från privata aktörer och som tidigare har hanterats på detta sätt, har nu återförts och minskat långfristiga skulder med 22,8 miljoner kronor, minskat pågående investeringar med 26,2 miljoner kronor samt påverkat jämförelsetalen genom ökade intäkter (netto) med 8 miljoner kronor.

Jämförelsetalen för föregående år har omräknats enligt de nya redovisningsprinciperna. I not 21 framgår effekten på eget kapital till följd av de ändrade redovisningsprinciperna. För att tydliggöra effekterna av de ändrade redovisningsprinciperna återfinns sammanställning i not 30.

Sammanställd redovisning

I den kommunala koncernen ingår samtliga bolag och kommunalförbund där kommunen har minst 20 procent inflytande. Inga förändringar har skett under året i kommunkoncernens sammansättning. Kommunkoncernens medlemmar och ägarandelar framgår av figur under avsnittet "Den kommunala koncernen" i förvaltningsberättelsen.

Den sammanställda redovisningen upprättas enligt förvärvsmetoden med proportionerlig konsolidering. Med förvärvsmetoden avses att kommunen eliminerar det förvärvade egna kapitalet i dotterbolagen. Proportionerlig konsolidering innebär att den andel av dotterbolagens räkenskaper som tas upp i den sammanställda redovisningen motsvarar den ägda andelen. Ekonomiska transaktioner mellan de i koncernen ingående bolagen respektive kommunen har i allt väsentligt eliminerats.

Obeskattade reserver och bokslutsdispositioner har i den sammanställda redovisningen fördelats på uppskjuten skatt (20,6 procent) och eget kapital (79,4 procent).

Tilläggsposter vid sammanställd redovisning som inte täcks av den kommunala redovisningslagens räkenskapsplaner är följande:

- Skatt på årets resultat redovisas i resultaträkningen under skatter.

De kommunala bolagens redovisning är upprättad i enlighet med Årsredovisningslagen, Bokföringslagen samt Bokföringsnämndens allmänna råd. Vid avvikelse i redovisningsprinciper mellan kommun och kommunala bolag är kommunens redovisningsprinciper vägledande för den sammanställda redovisningen. Inga väsentliga skillnader i redovisningsprinciper har identifierats.

Jämförelsestörande poster

Jämförelsestörande poster särredovisas när dessa förekommer i not till respektive post i resultaträkningen och/eller i kassaflödesrapporten.

Som jämförelsestörande betraktas poster som är sällan förekommande och överstiger 10 miljoner kronor. Från och med 2019 redovisas dessutom kommunens realisationsresultat vid försäljning av anläggningstillgångar samt intäkter från gatukostnads- och exploateringsersättningar som jämförelsestörande. Jämförelseåret 2018 har räknats om.

INTÄKTER

Redovisning av skatteintäkter

Den preliminära slutavräkningen för skatteintäkter baseras på SKR:s decemberprognos i enlighet med rekommendation RKR R2 Intäkter. Kommunalskatten periodiseras, vilket innebär att kommunen i bokslutet har bokfört slutavräkningen för 2018 samt en preliminär slutavräkning för 2019. Efter bokslutets upprättande har SKR publicerat en ny prognos i februari 2020 som pekar på att prognosen för 2019 försämras med cirka 3 miljoner kronor.

Redovisning av intäkter

Försäljning av varor och tjänster redovisas vid leverans till kunden, i enlighet med försäljningsvillkoren. Försäljningen redovisas efter avdrag för moms och rabatter. I koncernredovisningen elimineras koncernintern försäljning. Övriga intäkter som intjänats intäktsredovisas enligt följande:

Hyresintäkter i den period uthyrningen avser, ränteintäkter i enlighet med effektiv avkastning samt erhållen utdelning när rätten att erhålla utdelning bedöms som säker.

Den nya rekommendationen RKR R2 Intäkter anger att gällande exploateringsersättning, gatukostnadsersättning och investeringsbidrag så kan periodisering via balansräkningen endast ske vid offentliga bidrag. Det innebär att övriga bidrag och ersättningar ska resultatföras när tillgången är färdigställd och tagen i bruk, och då kommunen fullgjort sina åtaganden gentemot motparten. Rekommendationen tillämpas från och med 2019. Tidigare redovisades gatukostnadsersättningar och exploateringsersättningar som en förutbetalad intäkt och redovisades bland långfristiga skulder och periodiseras över anläggningarnas respektive nyttjandeperiod. Jämförelsetalen för tidigare år har omräknats enligt den nya principen.

KOSTNADER

Avskrivning immateriella tillgångar

Avskrivning av immateriella anläggningstillgångar görs för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet exklusive eventuellt restvärde. De avskrivningstider som tillämpas är fem år samt sju år. Den längre avskrivningstiden motiveras av att det nya intranätet är konstruerat för att vara i bruk längre än sju år.

Avskrivning maskiner och inventarier

Avskrivning av materiella anläggningstillgångar görs för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet exklusive eventuellt restvärde. På tillgångar i form av mark, konst och pågående arbeten görs emellertid inga avskrivningar. En samlad bedömning av nyttjandeperioden för respektive tillgång görs. Tillgångstypen skrivs sedan av på den närmast lägre avskrivningstiden. Följande avskrivningstider tillämpas: 3, 5, 10, 20, 33 år.

Avskrivningar mark, byggnader och tekniska anläggningstillgångar

Från och med 2015 tillämpas komponentavskrivning för kommunens förvaltningsfastigheter. Beläggning gator och vägar har delvis börjat komponentredovisas 2018. Avskrivningarna beräknas då separat för komponenter där skillnaden i förbrukningen bedömts vara väsentlig. För fritidsanläggningar används fortfarande linjär avskrivning för hela anläggningarna. Avskrivning görs då för den beräknade nyttjandeperioden med linjär avskrivning baserat på anskaffningsvärdet exklusive eventuellt restvärde.

Avskrivningsmetod – komponentavskrivning

Komponenter har beräknats separat på större byggnader inom respektive fastighet. Byggnaderna består av ett antal komponenter med olika nyttjandeperioder. Huvudindelningen är byggnader och mark. Ingen avskrivning sker på komponenten mark vars nyttjandeperiod bedöms som obegränsad. Byggnaderna består av flera komponenter vars nyttjandeperiod varierar. Följande huvudgrupper av komponenter har identifierats och ligger till grund för avskrivningen på byggnader:

- Stomme, 50 år
- Stomkompletteringar, innerväggar med mera, 20–40 år
- Installationer; värme, el, VVS, ventilation med mera, 20–40 år
- Yttre ytskikt; fasader, yttertak med mera, 20–30 år
- Inre ytskikt, maskinell utrustning med mera, 10–15 år.

Följande komponent har identifierats för avskrivningen på gator och vägar:

- Beläggning/slitlager, 15 år.

Avskrivningsmetod – linjär avskrivning

På fritidsanläggningar, gator och vägar tillämpas linjär avskrivning, det vill säga lika stora nominella belopp varje år. Med

undantag för delar av gator och vägar som aktiverats som komponenter i år. Avskrivning påbörjas när tillgången tas i bruk. Följande avskrivningstider tillämpas normalt i kommunen: 3, 5, 10, 15, 20, 25, 33, 50 år. En samlad bedömning av nyttjandeperioden för respektive tillgångstyp görs. Tillgångstypen skrivs sedan av på den närmast lägre avskrivningstiden. Individuella bedömningar av nyttjandeperioden kan förekomma, vilken därmed kan avvika från kommunens normala avskrivningstider. Omprövning av nyttjandeperioden sker om det finns omständigheter som pekar på att det är nödvändigt (till exempel verksamhetsförändringar, tekniskskiften, organisationsförändringar). Om en ny bedömning av nyttjandeperioden avviker från tidigare fastställd avskrivningstid ändras avskrivningstiden alltid om den bedöms vara kortare.

Gränsdragning mellan kostnad och investering

Tillgångar avsedda för stadigvarande bruk eller innehav med en nyttjandeperiod om minst tre år klassificeras som anläggningstillgång om beloppet överstiger gränsen för mindre värde. Gränsen för mindre värde har satts till ett halvt prisbasbelopp och gäller som gemensam gräns för materiella och immateriella tillgångar och därmed också för finansiella leasingavtal.

Långfristiga skulder

Kommunen har, i avsikt att sprida ränterisken i länestocken, löpande förfall av externa lån, vilket innebär att lånen sätts om regelbundet med relativt korta intervall. Lån som ska sättas om betraktas som långfristiga. Endast lån som inte kommer att sättas om har i redovisningen hanterats som kortfristiga. Från och med 2015 redovisas upplåning i form av finansiell leasing bland långfristiga skulder.

Värdering och upplysningar om pensionsförpliktelser

Förpliktelser för pensionsåtaganden för anställda i kommunen är beräknade enligt RIPS19. Pensionsåtaganden för anställda i företag som ingår i kommunkoncernen redovisas enligt BFNR 2012:1 (K3). För avtal med samordningsklausul utgår beräkningen från de förhållanden som är kända vid bokslutstillfället. Om inget annat är känt görs beräkningen utifrån att ingen samordning kommer att ske. Visstidsförordnanden som ger rätt till särskild avtalspension redovisas som avsättning när det är troligt att de kommer att leda till utbetalningar. Avtal som inte lösts ut redovisas som ansvarsförbindelse. I 2010 års bokslut gjordes reservering för delar av pensionsåtagandet, vilket intjänades före 1998, inom kommunens eget kapital. Reserveringen är avsedd att täcka delar av kostnadsökningen för den så kallade "bromsen" under kommande år.

Den särskilda löneskatten på pensionskostnader har periodiserats. 2019 års löneskatt för perioden belastar resultatet.

NOT 2 – VERKSAMHETENS INTÄKTER

	Kommun	
	2019	2018
Försäljningsintäkter	36	35
Taxor och avgifter	125	121
Hyror och arrenden	86	83
Bidrag	284	312
Försäljning av verksamhet och konsulttjänster	118	116
Exploateringsintäkter	14	13
Realisationsvinster	31	0
Övriga intäkter	0	0
Summa verksamhetens intäkter	695	680

NOT 3 – JÄMFÖRELSESTÖRANDE POSTER

	Kommun	
	2019	2018
Gatukostnads- och exploateringsersättningar	12	8
Realisationsresultat vid försäljning av anläggningstillgångar	27	-5
Bidrag till medfinansiering av infrastruktur	-7	0
Summa jämförelsestörande poster	32	3

Av realisationsresultatet 2019 avser 29 miljoner kronor vinst som uppstod vid fastighetsbyte med Kopparstaden.

NOT 4 – VERKSAMHETENS KOSTNADER

	Kommun	
	2019	2018
Löner och sociala avgifter	-2 200	-2 131
Pensionskostnader	-193	-191
Inköp av anläggnings- och underhållsmaterial	-13	-13
Bränsle, energi och vatten	-59	-54
Köp av huvudverksamhet	-775	-724
Lokal- och markhyror	-165	-162
Lämnade bidrag	-174	-165
Övriga kostnader	-459	-472
Summa verksamhetens kostnader	-4 038	-3 913

NOT 5 – REVISIONSKOSTNADER

	Kommun	
	2019	2018
Total kostnad för räkenskapsrevision	2	2
Summa verksamhetens kostnader	2	2

Kostnaderna för räkenskapsrevision avser kostnader för granskning av bokföring, delårsrapport samt årsredovisning för räkenskapsår 2019.

Den totala kostnaden för revision uppgår till 1,5 miljoner kronor för år 2019, varav kostnaderna för sakkunnigt biträde uppgår till 0,7 miljoner kronor.

NOT 6 – AV- OCH NEDSKRIVNINGAR

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Avskrivning immateriella tillgångar	-5	-1	-1	-1
Avskrivning byggnader och anläggningar	-302	-285	-105	-96
Avskrivning maskiner och inventarier	-76	-74	-29	-25
Nedskrivningar	-22	0	-4	0
Summa av- och nedskrivningar	-405	-360	-139	-122

NOT 7 – SKATTEINTÄKTER

	2019	2018
Preliminär kommunalskatt	2 938	2 838
Preliminär slutavräkning innevarande år	-25	-4
Slutavräkningsdifferens föregående år	1	-8
Summa skatteintäkter	2 914	2 826

NOT 8 – GENERELLA STATSBIIDRAG OCH UTJÄMNING

	2019	2018
Inkomstutjämningsbidrag/-avgift	451	417
Kostnadsutjämningsbidrag	-21	-13
Regleringsbidrag/-avgift	41	9
Generella statsbidrag	16	33
LSS-utjämning	8	-1
Kommunal fastighetsavgift	120	118
Summa generella statsbidrag och utjämning	615	563

NOT 9 – FINANSIELLA INTÄKTER

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Utdelning på aktier och andelar	8	1	0	1
Borgensavgifter koncernbolag	-	-	11	11
Ränteintäkter från koncernbolag	4	8	9	12
Övriga finansiella intäkter	7	7	7	8
Summa finansiella intäkter	19	16	26	32

NOT 10 – FINANSIELLA KOSTNADER

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Räntekostnader	-27	-12	-10	-12
Räntekostnader på derivatinstrument	-14	-18	-	-
Räntekostnader på finansiell leasing	-6	-7	-	-
Ränta på pensionsavsättningar	-7	-5	-7	-5
Övriga finansiella kostnader	-21	-56	-3	-1
Summa finansiella kostnader	-73	-98	-20	-18

NOT 11 – UPPLÖSNING RESERVERING FÖR PENSIONSOSTNADER

2010 gjordes en reservering inom eget kapital för att täcka ökade pensionskostnader för den så kallade "bromsen" som slog till 2010 och som kommer att innebära ökade pensionskostnader för kommunen under många år framöver.

	Kommun	
	2019	2018
Upplösning för ökade pensionskostnader	2	3
Summa	2	3

NOT 12 – IMMATERIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Ingående anskaffningsvärden	28	14	14	14
Årets inköp	4	1	3	1
Försäljningar/utrangeringar	-1	-1	-1	-1
Omklassificeringar	8	14	8	0
Rörelseförvärv	3	0	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	42	28	23	14
Ingående avskrivningar	-13	-13	-13	-13
Försäljningar/utrangeringar	1	1	1	1
Årets avskrivningar	-5	-1	-1	-1
Utgående ackumulerade avskrivningar	-17	-13	-13	-13
Ingående nedskrivningar	0	0	0	0
Årets nedskrivningar	-4	0	-4	0
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-4	0	-4	0
Utgående redovisat värde	21	15	6	2

NOT 13 – MARK, BYGGNADER OCH TEKNISKA ANLÄGGNINGAR

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Ingående anskaffningsvärden	10 533	10 001	3 321	3 126
Försäljningar/utrangeringar	-43	-170	-105	-34
Omklassificering från pågående arbete	624	526	282	229
Omklassificering till investeringsbidrag	4	0	4	0
Rörelseförvärv	44	145	0	0
Årets inköp	0	31	0	0
Avgår genom just ägarandel	-1	0	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	11 161	10 533	3 502	3 321
Ingående avskrivningar	-4 189	-3 830	-1 519	-1 451
Försäljningar/utrangeringar	39	85	72	27
Omklassificeringar	0	0	0	0
Rörelseförvärv	-13	-152	0	0
Årets avskrivningar	-302	-292	-105	-96
Avgår genom just ägarandel	0	0	0	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-4 465	-4 189	-1 552	-1 519
Ingående nedskrivningar	-96	-96	-44	-44
Årets nedskrivningar	-19	0	0	0
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-115	-96	-44	-44
Pågående nyanläggningar				
Ingående balans	623	476	220	173
Årets utgifter	978	757	508	327
Under året genomförda omfördelningar	-685	-600	-323	-270
Investeringsbidrag	-4	-15	-4	-15
Omklassificering till investeringsbidrag	5	5	6	5
Försäljningar	-10	0	0	0
Rörelseförvärv	2	0	0	0
Utgående balans	909	623	407	220
Utgående redovisat värde	7 490	6 872	2 313	1 978
Avskrivningstid	10–50 år	10–50 år	10–50 år	10–50 år
Genomsnittlig avskrivningstid (år)	23	22,9	18,9	18,8

NOT 14 – MASKINER OCH INVENTARIER

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Ingående anskaffningsvärden	1 065	997	384	365
Årets inköp	12	18	0	0
Försäljningar/utrangeringar	-17	-23	-9	-21
Omklassificering från pågående arbete	51	73	33	41
Rörelseförvärv	3	0	0	0
Avgår genom just ägarandel	-7	0	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	1 107	1 065	408	384
Ingående avskrivningar	-614	-570	-260	-256
Försäljningar/utrangeringar	16	23	8	21
Omklassificeringar	0	0	0	0
Årets avskrivningar	-76	-67	-29	-25
Rörelseförvärv	0	0	0	0
Avgår genom just ägarandel	5	0	0	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-669	-614	-281	-260
Ingående nedskrivningar	-24	-24	-1	-1
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-24	-24	-1	-1
Utgående redovisat värde	414	427	126	123
Avskrivningstid	3–33 år	3–33 år	3–33 år	3–33 år
Genomsnittlig avskrivningstid (år)	6,5	7,4	5,1	5,1

NOT 15 – FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Aktier i koncernföretag	14	14	14	14
Långfristig fordran och utlåning koncern	151	156	578	552
Bostadsrätter	0	0	0	0
Övriga aktier och andelar	5	5	4	4
FH Lugnet KB resultatandel	-	-	16	18
Redovisat värde vid årets slut	170	175	612	589

NOT 16 – FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR

	Koncern 2019	2018	Kommun 2019	2018
Aktier i koncernföretag				
Ingående värde	13,7	13,7	14,2	14,2
Utgående värde	13,7	13,7	14,2	14,2
Innehavet av aktier i koncernföretag utgörs av följande:				
Falu P	0,1	0,1	0,1	0,1
Falu Stadshus AB	-	-	0,5	0,5
Dala Airport AB	3,5	3,5	3,5	3,5
Visit Södra Dalarna AB	0,0	0,0	0,0	0,0
Västra Falun Fastighets AB	0,1	0,1	0,1	0,1
Frauenzimmer AB	10,0	10,0	10,0	10,0
Summa	13,7	13,7	14,2	14,2
Övriga aktier och andelar				
Ingående värde	5,3	5,4	4,4	4,4
Tillkommande andelar	0,0	0,9	0,0	0,0
Avgående andelar	0,0	-1,0	0,0	0,0
Utgående värde	5,3	5,3	4,4	4,4
Innehavet av övriga aktier och andelar utgörs av följande:				
Övriga aktier	0,6	0,6	0,6	0,6
Andelskapital i Dala Vindkraft EF	3,1	3,1	2,3	2,3
Andelskapital i Kommuninvest EF	1,6	1,6	1,6	1,6
Övriga andelar	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	5,3	5,3	4,4	4,4
Långfristiga fordringar				
Ingående värde	155,8	163,1	552,5	627,4
Tillkommande fordringar	0,0	2,6	25,0	0,0
Avgående fordringar	-4,5	-9,9	0,0	-74,9
Utgående värde	151,3	155,8	577,5	552,5
Långfristiga skulder utgörs av följande:				
Utlämnade lån, övriga	8,1	8,1	8,1	8,1
Utlämnade lån, koncernföretag	-	-	570,0	545,0
Övriga långfristiga fordringar	5,7	5,8	-	-
Fordran Grundledningen HB	60,8	63,3	-	-
Reversfordran Lennheden Vatten AB	74,9	74,9	-	-
Investeringsmoms att jämka	2,4	4,3	-	-
Värdereglering långfristiga fordringar	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Summa	151,3	155,8	577,5	552,5
Bostadsrätter	0,2	0,2	0,2	0,2
Ingående värde	0,0	0,0	0,0	0,0
Sålda bostadsrätter	0,2	0,2	0,2	0,2
Utgående värde				
Bostadsrätter	0,2	0,2	0,2	0,2
Summa			0,2	0,2
Resultatandelar	-	-	18,1	17,5
Ingående värde	-	-	-2,6	0,6
Årets resultatandel	-	-	15,5	18,1
Utgående värde				
FH Lugnet KB resultatandel	-	-	15,5	18,1
Summa	-	-	15,5	18,1

NOT 17 – FÖRRÅD M.M.

	Kommun	
	2019	2018
Exploateringsmark	2	3
Redovisat värde vid årets slut	2	3

NOT 18 – FORDRINGAR

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Kundfordringar	216	183	70	67
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	71	116	74	93
Mervärdeskattfordringar	41	33	39	32
Kortfristiga fordringar hos koncernföretag	-	-	12	3
Kommunal fastighetsavgift	85	75	85	75
Tomtlikvider	2	0	2	0
Övriga kortfristiga fordringar	33	10	17	2
Redovisat värde vid årets slut	448	417	300	272

NOT 19 – KASSA OCH BANK

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Kassa	0	0	0	0
Bank	14	13	3	1
Koncernkonto	194	202	194	202
Summa	208	216	197	203

NOT 20 – SPECIFIKATION KONCERNKONTO

	Kommun	
	2019	2018
Koncernkonto i Swedbank		
Falu kommun	99	64
Falu Energi & Vatten AB	67	42
Falu Elnät AB	11	20
Kopparstaden AB	22	78
Kopparstaden Förvaltning AB	0	0
Falu Stadshus AB	2	0
Frauenzimmer AB	1	0
Förvaltningsbolaget Högskolefastigheten Lugnet KB	0	2
Västra Falun Fastighets AB	4	-3
Lugnet i Falun AB	-12	0
	194	202

NOT 21 – EGET KAPITAL

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Eget Kapital				
Ingående eget kapital	2 716	2 409	1 414	1 320
Justering p.g.a. ändrad redovisningsprincip	0	43	0	43
Rättelse av fel	0	-4	0	0
Summa justerat eget kapital	2 716	2 448	1 414	1 363
Reservering för pensionskostnader "bromsen"	20	23	20	23
Ianspråktagande reserv pensioner "bromsen"	-2	-3	-2	-3
Återföring reservering pensionskostnader	2	3	2	3
Årets resultat	139	265	53	48
Utgående eget kapital	2 875	2 736	1 487	1 434
Årets resultat inklusive återförd reservering	141	268	55	51

NOT 22 – AVSÄTTNINGAR FÖR PENSIONER OCH LIKNANDE FÖRPLIKTELSE

	Kommun	
	2019	2018
Avsatt till pensioner		
Pensionsbehållning	1	1
Förmånsbestämd/kompletterande pension	156	144
Särskild avtalspension	1	1
Visstidspensioner	0	2
Pension till efterlevande	4	3
PA-KL Pensioner	20	20
Ålderspension enligt överenskommelse	0	0
Löneskatt	44	42
Summa avsatt till pensioner	227	213
Antal visstidsförordnanden		
Politiker	2	6
Tjänstemän	11	20
Ingående avsättning	213	194
Nya förpliktelser under året		
Nyintjänad pension	10	18
Ränte- och basbeloppsuppräknningar	5	3
Övrigt	2	4
Avvikelse IB till följd av byte av leverantör	-	-5
Årets utbetalningar	-6	-6
Förändring av löneskatt	3	5
Utgående avsättning	227	213
Utredningsgrad* (%)	98	93

* Utredningsgrad: den del av personakterna för anställd personal som är uppdaterad med avseende på tidigare pensionsgrundande anställning.

NOT 23 – ANDRA AVSÄTTNINGAR

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Redovisat värde vid periodens början	274	259	12	12
Periodens avsättningar	20	18	0	0
Ianspråktaget under perioden	-3	-2	0	0
Utgående avsättningar	291	274	12	12
Specifikation av utgående avsättningar				
Avsättning för parkeringsanläggning	12	12	12	12
Avsättning för skatter	266	247	-	-
Sluttäckning deponi	13	16	-	-
Summa andra avsättningar	291	274	12	12

NOT 24 – LÅNGFRISTIGA SKULDER

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Långfristiga skulder				
Skulder till kreditinstitut	3 311	2 986	460	125
Förmedlade lån till de kommunala boalgen	570	545	570	545
Skulder till intresseföretag	4	4	-	-
Övriga skulder	51	143	0	19
Summa	3 936	3 678	1 030	689
Förutbetalda intäkter som regleras över flera år				
Investeringsbidrag	33	26	33	26
återstående antal år (vägt snitt) 27 år				
Anslutningsavgifter	104	76	-	-
återstående antal år (vägt snitt)				
Summa förutbetalda intäkter	137	102	33	26
SUMMA LÅNGFRISTIGA SKULDER	4 073	3 780	1 063	715
Uppgifter om lån i banker och kreditinstitut				
Genomsnittlig ränta (procent)	1,5 %	1,6 %	0,6%	0,1 %
Genomsnittlig räntebindningstid (år)	3,7 år	2,5 år	3,7 år	3,0 år
Lån som förfaller inom (mnkr)				
1 år	1 500	947	50	25
2–3 år	1 168	1 747	100	50
3–5 år	1 457	1 010	310	50
Marknadsvärden ränteswappar				
Säkrad låneskuld, egna lån	1 960	1 570	0	0
Marknadsvärde ränteswappar 3MSTIBOR	+41	+61	0	0
Förändringar under året				
Säkrad låneskuld, förmedlade lån	0	0	170	120
Marknadsvärde ränteswappar 3MSTIBOR, förmedlade lån*			-4	-6

* Årets räntekostnad för förmedlade lån har i jämförelse med att låna mot tremånadersränta gett en räntekostnadsökning om 1,9 miljoner kronor.

NOT 25 – KORTFRISTIGA SKULDER

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Skulder till koncernföretag	0	0	107	141
Skulder till kreditinstitut	367	239	0	0
Leverantörsskulder	294	324	192	196
Moms och punktskatter	6	7	6	6
Personalens skatter, avgifter och löneavdrag	35	36	34	35
Förutbetalda skatteintäkter	27	24	27	24
Övriga kortfristiga skulder	104	84	16	13
Upplupna personalkostnader	282	278	278	272
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	199	169	106	110
Summa	1 314	1 161	767	796

Varav del av Räddningstjänsten DalaMitts underskott uppgår till 5 mnkr, vilket är osäkert och kan komma att ändras.

NOT 26 – ANSVARFÖRBINDELSER

Pensionsförpliktelser som inte upptagits bland skulderna eller avsättningarna och som inte heller har täckning i pensionsstiftelses förmögenhet.

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Ansvarförbindelser för pensionsförpliktelser				
Ingående pensionsförpliktelse	1 303	1 371	1 303	1 371
Intjänad pensionsrätt				
Justeringspost	0	-21	0	-21
Pensionsutbetalningar	-61	-60	-61	-60
Nyintjänad pension	0	18	0	18
Ränta och basbeloppsuppräknig	32	22	32	22
Förändring löneskatten	-5	-9	-5	-9
Övrigt	9	-17	9	-17
Utgående ansvarförbindelser för pensionsförpliktelser	1 279	1 303	1 279	1 303
Övriga ansvarförbindelser				
Kommunal borgen bostadsbolag Kopparstaden AB	-	-	1 130	1 130
Kommunal borgen övriga kommunala helägda företag	-	-	2 265	2 214
Kommunal borgen för delägda företag	2	2	2	2
Egna hem	0	0	0	0
Lönegaranti Fastigo	1	1	-	-
Föreningar och organisationer	70	73	70	73
Summa	73	76	3 467	3 420
Varav lån hos Kommuninvest	0	0	3 530	3 020
Summa	0	0	3 530	3 020

Falu kommun har i september 1994 ingått en solidarisk borgen såsom för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga nuvarande och framtida förpliktelser. Samtliga 290 kommuner och landsting/regioner som per 2019-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser.

Mellan samtliga medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemmarna vid ett eventuellt ianspråktagande av ovan nämnd borgensförbindelse. Enligt regressavtalet ska ansvaret fördelas dels i förhållande till storleken på de medel som respektive medlem lånat av Kommuninvest i Sverige AB, dels i förhållande till storleken på medlemmarnas respektive insatskapital i Kommuninvest ekonomisk förening.

Vid en uppskattning av den finansiella effekten av Falu kommuns ansvar enligt ovan nämnd borgensförbindelse, kan noteras att 2019-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 460 926 miljoner kronor och totala tillgångar till 460 365 miljoner kronor. Kommunens andel av de totala förpliktelserna uppgick till 3 943 miljoner kronor och andelen av de totala tillgångarna uppgick till 3 945 miljoner kronor.

Borgen för leasingavtal mellan Falu Energi & Vatten AB och Handelsbanken Finans AB (publ.) avseende kraftvärmeverk (KVV 2) på

NOT 27 – JUSTERING FÖR POSTER SOM INTE INGÅR I KASSAFLÖDET

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Avskrivningar	382	360	136	122
Nedskrivningar	23	0	4	0
Avsatt till pensioner	20	25	20	25
Upplösning av bidrag till statlig infrastruktur	5	0	5	0
Resultatandel Lugnet KB	-	-	3	-1
Upplösning offentliga investeringsbidrag	-2	-1	-2	-1
Övriga ej likviditetspåverkande poster	24	8	0	0
Summa	452	392	166	145

NOT 28 – ÖVRIGA LIKVIDITETSPÅVERKANDE POSTER SOM HÖR TILL DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Utbetalning av avsättningar för pensioner	-8	-6	-6	-6
Summa	-8	-6	-6	-6

NOT 29 – POSTER SOM REDOVISAS I ANNAN SEKTION

	Koncern		Kommun	
	2019	2018	2019	2018
Realisationsresultat vid försäljning av anläggningstillgångar	-3	-91	-27	0
Summa	-3	-91	-27	0

NOT 30 – ÄNDRAD REDOVISNINGSPRINCIP OCH RÄTTELSE AV FEL

Ändrad redovisningsprincip

Gatukostnads- och exploateringsersättningar från privata aktörer har tidigare skuldredovisats och sedan successivt intäktsförts över tillgångens nyttjandeperiod. Den nya rekommendationen RKR R2 Intäkter innebär att endast offentliga bidrag får redovisas på detta sätt. Kommunen väljer att tillämpa RKR R2 Intäkter från och med räkenskapsår 2019, vilket innebär att erhållna ersättningar intäktsförs då erhålls och kommunen fullgjort sina åtaganden. Korrigering har gjorts av belopp för jämförelseperioden.

Resultaträkning

	Koncern			Kommun		
	Fastställd ÅR 2018	Justering	Justerat UB 2018	Fastställd ÅR 2018	Justering	Justerat UB 2018
Verksamhetens intäkter	1 806	7	1 813	673	7	680
Verksamhetens kostnader	-4 495	0	-4 495	-3 913		-3 913
Avskrivningar	-360		-360	-122		-122
Verksamhetens nettokostnader	-3 049	7	-3 042	-3 362	7	-3 355
Skatteintäkter och utjämningsbidrag	3 389		3 389	3 389		3 389
Verksamhetens resultat	340	7	347	27	7	34
Finansiella intäkter	16		16	32		32
Finansiella kostnader	-98		-98	-18		-18
Resultat efter finansiella poster	259	7	265	41	7	48
Årets resultat	259	7	265	41	7	48
Upplösning reserv pensionskostnader	3		3	3		3
Årets resultat inkl. upplösning	261	7	268	44	7	51

Rättelse av fel

Förmånsbestämd ålderspension i kommunkoncernbolaget Lugnet i Falun AB har tidigare inte redovisats i balansräkningen.

Vid 2019 års bokslut har det skett en retroaktiv justering för pensionskostnader och skulder för pensioner. Rättelsen har skett i bolaget skett i enlighet med BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3) kapitel 10, vilken är i överensstämmelse med RKR R12 Byte av redovisningsprinciper, ändringar i uppskattningar och bedömningar samt rättelser av fel.

Ovan ändring och rättelse har medfört följande effekter:

Balansräkning

	Koncern			Kommun		
	Fastställt	Justering	Justerat	Fastställt	Justering	Justerat
	ÅR 2018		UB 2018	ÅR 2018		UB 2018
TILLGÅNGAR						
Immateriella anläggningstillgångar	15		15	2		2
Materiella anläggningstillgångar	7 274	26	7 300	2 075	26	2 101
Finansiella anläggningstillgångar	175		175	589		589
Summa anläggningstillgångar	7 464	26	7 490	2 666	26	2 692
Omsättningstillgångar						
Förråd	67		67	3		3
Kortfristiga fordringar	417	-2	415	272		272
Kassa och bank	216		216	203		203
Summa omsättningstillgångar	700	-2	698	478		478
SUMMA TILLGÅNGAR	8 163	24	8 187	3 144	26	3 170
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER						
Eget kapital						
Balanserat resultat	2 409	38	2 448	1 320	43	1 363
Balanserat resultat, reservering	20		20	20		20
Årets resultat	261	7	268	44	7	51
Summa eget kapital	2 690	46	2 736	1 384	50	1 434
Avsättningar	508		508	225		225
Skulder						
Långfristiga skulder	3 804	-24	3 780	738	-24	714
Kortfristiga skulder	1 161	2	1 163	796		796
Summa skulder	4 965	-22	4 943	1 534	-24	1 510
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	8 163	26	8 187	3 144	26	3 170

NOT 31 – UPPLYSNING OM SÄRREDOVISNINGAR

Särredovisning har upprättats enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Särredovisningarna finns tillgängliga hos:

- Falu Energi och Vatten AB, www.fev.se

Driftredovisning

EKONOMISKT UTFALL FÖR VERKSAMHETERNA 2019

Det ekonomiska utfallet för kommunen 2019 uppgår till drygt 53 miljoner kronor vilket är 17 miljoner kronor lägre än budgeterat. Det budgeterade resultatet för 2019 motsvarar två procent av skatter och statsbidrag, vilket är kommunens mål för god ekonomisk hushållning. De största negativa avvikelserna jämfört mot budget finns hos socialnämnden, omvårdnadsnämnden

samt barn- och utbildningsnämnden medan den största positiva avvikelsen finns hos kommunstyrelsen. Nämndernas utfall jämfört mot budget beskrivs nedan. Mer information om nämndernas ekonomiska utfall återfinns i respektive nämnds verksamhetsberättelse, vilken är offentlig handling.

Belopp i mnkr	Utfall helår 2019	Avvikelse budget – utfall	Budget helår 2019	Utfall helår 2018
Verksamhetens intäkter	4 250,9	-519,6	4 770,5	4 100,9
Verksamhetens kostnader	-4 197,5	-502,6	-4 700,1	-4 052,4
Årets resultat	53,4	-17,0	70,4	48,4
Samtliga ansvarsnivåer	53,4	-17,0	70,4	48,4
Omvårdnadsnämnden	-12,9	-12,9	0,0	-24,3
Myndighetsnämnden	0,1	0,1	0,0	0,2
Kultur- och fritidsnämnden	-1,4	-1,4	0,0	-2,6
Miljö- och samhällsbyggnadsnämnd	5,9	5,9	0,0	10,5
Barn- och utbildningsnämnden	-12,8	-12,8	0,0	0,3
Socialnämnden	-88,8	-88,8	0,0	-58,0
Revision	0,0	0,0	0,0	-0,1
Kommunstyrelsen, varav:	30,8	30,8	0,0	30,5
Sektor ledningsstöd	-4,2	-4,2	0,0	3,9
Kommundirektör	1,1	1,1	0,0	-0,1
Sektor service	8,0	8,0	0,0	2,3
Sektor AIK	0,3	0,3	0,0	0,4
Ej förv. anknuten verksamhet	-6,9	-6,9	0,0	-5,5
Beslutsorgan	32,6	32,6	0,0	29,5
Gem. nämnd Upphandlingssamverkan	0,4	0,4	0,0	0,0
Gem. nämnd Alkoholhandläggning	0,4	0,4	0,0	0,2
Valnämnd	0,0	0,0	0,0	0,9
Överförmyndaren	0,1	0,1	0,0	0,0
Gemensam lönenämnd	0,0	0,0	0,0	0,0
Kommunövergripande finansiering	131,6	61,2	70,4	90,8

Omvårdnadsnämnden

Verksamheten redovisar ett underskott om 13 miljoner kronor jämfört mot budget. Största enskilda avvikelser återfinns inom personalkostnaderna som översteg budget med cirka 30 miljoner kronor för nämnden som helhet. Samtidigt redovisar nämnden högre intäkter jämfört mot budget totalt sett med cirka 18 miljoner kronor, varav 7 miljoner kronor statsbidrag, 2 miljoner kronor hyror från kunder samt 6 miljoner kronor ersättning från Migrationsverket.

För att motverka nämndens underskott har bland annat en genomlysning av central administration påbörjats med effekten att budgeteten sänks cirka 5 miljoner kronor till 2020. Projekt arbetshälsa förväntas ge en friskare personal, vilket förväntas ge mer kontinuitet samt en mer kvalitativ vård. På sikt förväntas sjuklönekostnaderna samt andel inhyrd personal minska.

Projekt hemtagningsteam har avslutats, vilket ger en direkt effekt på personalkostnaderna. Hemtjänsten genomlyser sina bom-besök där insats inte blir av, av olika anledningar. Genom ett förändrat arbetssätt förväntas förvaltningen, tillsammans med avslut av hemtagningsteam, spara cirka 2 miljoner kronor årligen. Översyn av Lundens verksamhet fortsätter och minskningen av korttidsplatser under 2019 har gett en mindre personaltätet, vilket kan innebära en besparing med cirka 3 miljoner kronor på helåret 2020.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden

Nämnden redovisar ett överskott om 6 miljoner kronor jämfört mot budget. Överskottet förklaras främst av vakanser inom hållbarhet och planering, ledningsstöd samt mät och karta med 2 miljoner kronor. Vidare redovisas ett nettoöverskott om cirka 4 miljoner kronor inom exploatering vilket består av intäkter med cirka 12 miljoner kronor för gatukostnadsersättningar samt kostnader med cirka 8 miljoner kronor avseende bidrag till Trafikverket för projekteringskostnader.

Trafik och mark redovisar ett överskott med 1 miljon kronor jämfört mot budget. Kostnaderna för vinterunderhåll avviker negativt mot budget med cirka 4 miljoner kronor vilket bland annat kompenseras av förseningar av fiberförläggningen i Grycksbo, lägre belysningskostnader för armaturer genom nytt avtal samt lägre akut underhåll för vägar och konstbyggnader.

Barn- och utbildningsnämnden

Nämnden redovisar ett underskott om 13 miljoner kronor jämfört mot budget. Den kommunala förskoleverksamheten redovisar ett underskott om cirka 2 miljoner kronor. En anledning till underskottet är att antal inskrivna barn både under våren och hösten varit lägre än vanligt, trots kö in i verksamheten. Det har varit kö framför allt i kommunens ytterområden, samtidigt som det varit tomma platser på flera rektorsområden centralt i Falun, vilket blivit kostsamt.

Den kommunala grundskoleverksamheten redovisar ett underskott om cirka 4 miljoner kronor jämfört mot budget, främst på grund av högre kostnader för särskolan. Det är framför allt personalkostnaderna som avviker mot budget vilket är en konsekvens av att Försäkringskassan numera avslår personlig assistent under skoldagen.

De kommunala gymnasieskolorna inklusive gymnasiesärskolan redovisar ett underskott om cirka 5 miljoner kronor. Gymnasieskolan har under året fortsatt arbetet med att anpassa sina kostnader där den största utmaningen har varit att anpassa kostnaden för de program som har få elever beroende på flera inriktningar eller för få sökande. Satsningar på utökning av NIU (nationell idrottsutbildning) har medfört behov av mer personal och lokaler samt att ventilationsarbeten och flytt av restaurang- och livsmedelsprogrammet också har tyngt resultatet.

För att motverka nämndens underskott har ett arbete påbörjats med anpassning av verksamheten inför 2020 där en viktig del är en genomlysning av alla administrativa tjänster. Åtgärdsplan för gymnasieverksamheten är att genomlysa programmets kurser och personalbehov. Nämnden jobbar med en översyn av personaltätet, att avsluta visstidsanställningar, undvika där det är möjligt att nyanställa vid tjänstledighet och att minska köp av extern personal. Gymnasiet kommer att genomföra en samläsning mellan programmen samt se över verksamheten hos introduktionsprogrammen (IM). Plan finns för att öka intäkterna genom överintag av elever, ökade platser för vuxenutbildning, ökat samarbete med branschcollege och riktad marknadsföring.

Socialnämnden

Nämnden redovisar ett negativt resultat om 89 miljoner kronor jämfört mot budget. Inom personlig assistans är det fler som

väljer externa leverantörer. Mycket omfattande ärenden och fler utökade ärenden innebär bland annat höga sjuklönekostnader och fler timmar som kommunen måste betala. Upphandling av extern utförare av personlig assistans är genomförd och en ny aktör tog över kommunens ärenden från 1 oktober. Underskottet uppgår till cirka 16 miljoner kronor.

Utifrån en ökande komplex problematik med ökad drog-användning, hot och våld samt åldrande brukare, så har en ökad bemanning inom LSS boende varit nödvändig även av arbetsmiljökäl. Utfallet visar ett budgetunderskott på cirka 14 miljoner kronor.

Kostnaderna för HVB-hem för barn och unga är fortfarande höga. Främst beror det på att svårighetsgraden/komplexiteten i ärendena är mer omfattande vilket kräver dyra lösningar. Underskottet uppgår till cirka 11 miljoner kronor.

Kostnaderna för familjehem har ökat till följd av ökade volymer, men främst utifrån att andelen konsulentstödda familjehem ökat. Underskottet uppgår till cirka 16 miljoner kronor.

Underskottet för ekonomiskt bistånd uppgår till cirka 18 miljoner kronor. Stort inflöde, komplex problematik och svårigheter att få biståndstagarna till en alternativ försörjning är största anledningen till underskottet.

Kostnaderna för flyktingmottagande har ökat, främst utifrån förändringarna på ersättningsområdet vilket inneburit att ersättningarna från Migrationsverket är betydligt lägre än vad det är möjligt att köpa placeringar för. Ett underskott om cirka 12 miljoner kronor inom flyktingmottagandet.

För att motverka nämndens underskott har under hösten 2019 ett bemanningsoptimeringsprojekt startat, i första hand inom LSS och socialpsykiatriens boenden. Vidare har en mängd åtgärder, inklusive bemanningsoptimeringen, vidtagits för att minska kostnaderna med storleksordningen 14 miljoner kronor i helårseffekt år 2020. De största åtgärderna är översynen av bemanningen inom alla områden, vilket beräknas ge en minskning av kostnaderna med cirka 5 miljoner kronor.

Kommunstyrelsen

Sektor ledningsstöd

Sektorn redovisar ett underskott med cirka 4 miljoner kronor. Avvikelsen beror framför allt på en nedskrivning med cirka 4 miljoner kronor av investeringen i det nuvarande lönesystemet, som kommer att bytas ut 2020.

Sektor service

Sektorn redovisar ett överskott om cirka 8 miljoner kronor jämfört mot budget. Årets överskott beror främst på lägre personalkostnader jämfört mot budgeterat, sett till hela sektorn. Fastighetsavdelningen redovisar ett överskott om cirka 4 miljoner kronor för personalkostnader, IT-avdelningen ett överskott om cirka 2 miljoner kronor medan service och kost redovisar ett underskott om drygt 1 miljon kronor. Utöver detta har försäljning av bostadsrätter genererat en reavinst med drygt 2 miljoner kronor på fastighetssidan.

Ej förvaltningsanknuten verksamhet

Verksamheten redovisar totalt ett underskott med cirka 7 miljoner kronor jämfört mot budget. Underskottet beror framför allt på ökade kostnader gällande kollektivtrafiken samt underskottstäckning till Räddningstjänsten Dala Mitt.

Beslutsorgan

Verksamheten redovisar ett positivt resultat jämfört med budget om cirka 33 miljoner kronor, som i huvudsak består av reserv för oförutsedda händelser.

Driftbudgetens uppbyggnad och väsentliga principer

Inför varje verksamhetsår beslutar kommunfullmäktige i juni om en årsplan med budget för nästkommande år och de två efterföljande åren. I budget anvisar fullmäktige resurser för verksamhet till kommunstyrelsen och nämnderna. Från början av juni till slutet av september upprättar kommunstyrelsen och nämnderna sedan specificerade internbudgetar för sina ansvarsområden.

Fullmäktige tilldelar nämnderna nettoanslag för att bedriva verksamhet. Omdisponering av anslag mellan verksamhetsområden och nämnder samt tilläggsanslag kan beslutas av kommunfullmäktige under året. Nämnderna fördelar kommunfullmäktiges nettoanslag i sin internbudget. Det sker brutto uppdelat på intäkter och kostnader samt på de delverksamheter och organisatoriska enheter som respektive nämnd bestämmer. Omdisponering av dessa anslag under året får ske genom nämndbeslut, så länge de inte påverkar kommunfullmäktiges nettoanslag.

Väsentliga internredovisningsprinciper

Driftredovisningens intäkter och kostnader ska spegla respektive nämnds och verksamhets ekonomiska relationer till sin omvärld, där de andra nämnderna och verksamheterna utgör en del av omvärlden. Det innebär att jämfört med resultaträkningens intäkter och kostnader, som enbart innehåller kommunexterna poster, har driftredovisningen påförts även kommuninterna poster, såsom köp och försäljning mellan nämnder och verksamheter. Omvänt finns det poster i resultaträkningen som inte ingår i driftredovisningen eller som simuleras kalkylmässigt.

Poster som finns i resultaträkningen, men inte i driftredovisningen, är skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämnings-, finansiella intäkter och kostnader samt extraordinära poster. Poster som kalkylmässigt simuleras i driftredovisningen är personalomkostnader och kapitalomkostnader. Det finns även gemensamma kostnader som fördelas mellan kommunens olika verksamheter genom interndebitering samt gemensamma kostnader som fördelas med schabloner.

Investeringar

Investeringarna har ökat med drygt 184 miljoner kronor jämfört mot 2018. 47 procent av årets investeringsbudget var nyttjad efter årets första 8 månader. Exklusive fastighetsbytet har 95 procent av årets investeringsbudget förbrukats. De största avvikelserna, cirka 65 miljoner kronor, återfinns hos

miljö- och samhällsbyggnadsnämnden och sektor service, varav drygt 40 miljoner kronor avser fastighetsbytet med Kopparstaden AB. Medel för pågående projekt skjuts fram till år 2020. Se ytterligare kommentarer avseende kommunens investeringar nedan.

Belopp i mnkr	Utfall 2019			Utfall 2018
Investering i immateriella anläggningstillgångar	3			1
Investering i materiella anläggningstillgångar	508			326
Kassaflöde från investeringsverksamheten	511			327
Styrelse/nämnd	Nettoinvestering 2019	Avvikelse	Budget helår 2019	Nettoinvestering 2018
Kommunstyrelsen				
Sektor ledningsstöd	3,2	4,7	7,9	3,6
Sektor service	434,1	-21,0	413,1	245,7
Varav fastighetsbyte med Kopparstaden AB	40,4	-40,4	0	0
KOMMUNSTYRELSEN TOTALT	437,3	-16,3	421,0	249,3
Omvårdnadsnämnden	3,2	3,0	6,2	2,1
Kultur- och fritidsnämnden	6,7	1,2	7,9	5,9
Miljö & samhällsbyggnadsnämnden	56,0	-3,4	52,6	66,3
Barn- och utbildningsnämnden	6,8	-0,2	6,6	3,8
Socialnämnden	1,0	2,3	3,3	0,2
Investeringar exklusive fastighetsbyte	470,6	27,0	497,6	0,0
INVESTERINGAR TOTALT	511,0	-13,4	497,6	327,6

I löpande text anges belopp i miljoner kronor, avrundat till närmaste heltal. Belopp understigande 500 000 kronor anges i tusentals kronor.

MARK- OCH FASTIGHETSFÖRVÄRV

Inköp av mark och fastigheter för att tillgodose kommunens framtida behov av bostäder och förvaltningshus.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden planerade markförvärv om 3 miljoner kronor inom Falu tätort, men utfallet uppgår till drygt 400 tkr. Ett större markförvärv vid Strandvägen skjuts fram till kommande år.

OFFENTLIGA PLATSER, GATOR OCH VÄGAR

Ombyggnad av gator, vägar och offentliga platser för ett mer attraktivt och utvecklat Falu kommun.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens fortsättning av utbyggnaden av projekt Å-rummet längs Östra Hamngatan är framskjuten till år 2021 och projektet redovisar därför ett budgetöverskott om drygt 6 miljoner kronor. Energieffektiviseringar av gatubelysning har skett med drygt 4 miljoner kronor enligt budget medan investering i ett nytt tändsystem för gatubelysning har skjutits fram till kommande år och ger därför ett budgetöverskott med 7 miljoner kronor. Största investeringen under året har varit beläggningsarbeten med ett utfall om cirka 10 miljoner kronor, vilket är i linje med budget.

KOMMUNENS EXPLOATERINGAR

Exploateringsverksamhet handlar om att omvandla obebyggd eller gles bebyggd mark till bebyggelse för bostäder och verksamhet. En aktiv exploateringsverksamhet är en viktig förutsättning för kommunens fortsatta tillväxt.

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens projekt nordvästra Myran högskoletomt är stoppat av Fortifikationsverket. Kommunen inväntar försvarsbeslut gällande nytt regemente. Därför redovisas ett budgetöverskott om 7 miljoner kronor. Försäljningen av fastigheten Rödbro har försenats och därför redovisas ett budgetunderskott med drygt 15 miljoner kronor. Enligt nya redovisningsregler redovisas endast kostnader på exploateringsprojekten, medan tomtintäkter redovisas direkt i driftsredovisningen vilket påverkat budgetunderskottet med cirka 12 miljoner kronor.

Pågående projekt

Miljö- och samhällsbyggnadsnämndens projekt med området Västra Tallen södra delen redovisar ett budgetunderskott om drygt 8 miljoner kronor. Kostnaderna avser investering i gång- och cykelväg och intäkter, i form av gatukostnadsersättning vid framtida

KOMMUNENS 10 STÖRSTA INVESTERINGSPROJEKT 2019

Investeringsprojekten kommenteras i den löpande texten.

Investeringsredovisning, Kommunen	Utgifter sedan projektens start			Varav: årets investeringar		
FÄRDIGSTÄLLDA PROJEKT	Beslutad totalutgift	Ack. Utfall	Avvikelse	Budget	Utfall	Avvikelse
Risholmsgården sevicehus	67 000	78 494	-11 494	11 000	15 688	-4 688
IT/Organisation	11 800	12 332	-532	11 800	12 332	-532
Summa färdigställda projekt	78 800	90 826	-12 026	22 800	28 020	-5 220
PÅGÅENDE PROJEKT	Beslutad totalutgift	Ack. Utfall	Avvikelse	Budget	Utfall	Avvikelse
Södra skolan	137 000	91 214	45 786	85 000	88 450	-3 450
Vård- och omsorgsboende Britsarvet	171 000	73 926	97 074	65 000	71 871	-6 871
Hasselvägen förskola	48 500	43 664	4 836	30 000	35 234	-5 234
Kristinegymnasiet ventilation	41 500	25 428	16 072	25 000	23 646	1 354
Britsarvskolan/Tegelbruksskolan	42 000	33 883	8 117	20 000	33 883	-13 883
Lugnetgymnasiet ventilation	45 000	37 452	7 548	17 000	13 151	3 849
Gruppboendestad Lilla Källviken	18 500	11 939	6 561	14 000	11 834	2 166
Enviken förskola	55 000	12 542	42 458	24 000	11 356	12 644
Summa pågående projekt	558 500	330 048	228 452	280 000	289 425	-9 425
SUMMA INVESTERINGSPROJEKT	637 300	420 874	216 426	302 800	317 445	-14 645

Inga avvikelser finns mellan beslutade totalutgifter och beräknade totalutgifter avseende de pågående projekten.

tomtförsäljningar, beräknas inflyta år 2020 eller senare. Projekt Lilla Källviken etapp 3 redovisar ett budgetunderskott om drygt 8 miljoner kronor på grund av att intäkterna redovisats i resultaträkningen på grund av ändrade redovisningsprinciper. Etapp 3 beräknad vara färdig hösten 2020. Etapp 4 är försenad och redovisar ett budgetöverskott om drygt 1 miljon kronor. Intäkterna från exploatör beräknas inflyta hösten 2022 och framåt.

FÖRSKOLOR OCH SKOLFASTIGHETER

Ny-, och ombyggnationer av förskolor och skolor är ett led i att möta det ökade behovet av ändamålsenliga lokaler.

Sektor service nybyggnation av Södra skolan överskred årets budget med drygt 3 miljoner kronor, men följer tidplanen och inflyttning beräknas ske till hösten 2020. Genom fastighetsbytet med kommunkoncernbolaget Kopparstaden AB erhöles 7 förskolor i början av december.

Förskolan Hasselvägen är färdig avseende nybyggnadsdelen, medan renovering av de två återstående befintliga avdelningarna påbörjas i januari 2020. Projektet redovisar ett budgetöverskott med drygt 5 miljoner kronor på grund av justerad betalningsplan.

Etapp 7 av totalt 8 pågår för ventilationsprojektet på Lugnetgymnasiet och sista etappen beräknas vara färdig till sommaren. Ventilationsprojektet för Kristinegymnasiet är påbörjat och väntas också vara färdigt till sommaren 2020. Budgetöverskott med cirka 4 miljoner kronor respektive drygt 1 miljon kronor under året, men beräknas vara i linje med budget totalt sett över projektets livslängd. Anpassning av lokaler på Britsarvsskolan till F-9 skola har skett. Renovering av gymnastiksalen, med bland annat nytt golv och ny ventilation, beräknas vara klart i februari 2020.

Behovet av utökade platser för sarskolan har tillgodosetts via lokalanpassningar och moduler som är placerade vid Tegelbruksskolan. Det samlade projektet för Britsarvs- och Tegelbruksskolan redovisar ett budgetunderskott om cirka 14 miljoner kronor på grund av tidigareläggning av delar av projektet. Byggnation av den nya förskolan i Enviken fortskrider, men justering har skett av tidplanen vilket medfört överföring av medel mellan åren. Detta har resulterat i ett budgetöverskott med nästan 13 miljoner kronor. Ingen avvikelse förväntas mellan beslutad totalutgift och ackumulerat utfall vid projektets slut.

OMVÅRDNADSBOENDEN

Nybyggnationer av vård och omsorgsboende ska resultera i trygga och bra miljöer för äldre i framtida vård- och omsorgsboenden. Det blir fler och fler äldre vilket påverkar framtida byggandet av vård och omsorgsboenden. Även behovet att LSS-boenden ökar och nybyggnationer av gruppboendestäder utförs därav.

Sektor service projekt med nytt vård- och omsorgsboende i Britsarvet redovisar ett budgetunderskott om cirka 7 miljoner kronor på grund av en justering av tidsplanen och därmed en överföring av medel till kommande år. Projektet beräknas färdigställas 2021. Genom fastighetsbytet med Kopparstaden AB erhöles 2 gruppboendestäder. Fastighetsbytet genererade totalt sett ett budgetunderskott om drygt 40 miljoner kronor då det inte fanns med i budgeten.

Utbyggnaden av Risholmsgården med 20 lägenheter är klar och invigd under hösten 2019. Projektet överskred budget med nästan 5 miljoner kronor på grund av tillkommande åtgärder som till exempel reservkraftsanläggning och ny lastkaj. Byggnation av ett gruppboende i Lilla Källviken pågår och följer tidplanen. Inflyttning är beräknad till våren 2020. Projektet redovisar

ett budgetöverskott med drygt 2 miljoner kronor, men beräknas vara i nivå med budget vid projektets slut.

ÖVRIGA INVESTERINGAR

Sektor service samlade projekt för IT/organisation redovisar ett mindre budgetunderskott om cirka 500 tkr och utfallet om drygt 12 miljoner kronor består främst av reinvesteringar av kommunikationsutrustning, servrar, backup och datalagring.

INVESTERINGSBUDGETENS UPPBYGGNAD OCH VÄSENTLIGA PRINCIPER

Inför varje verksamhetsår beslutar kommunfullmäktige i juni om en årsplan med budget för nästkommande år och de två efterföljande åren. I budget anvisar fullmäktige resurser för investeringar till kommunstyrelsen och nämnderna. Från början av juni till slutet av september upprättar kommunstyrelsen och nämnderna sedan specificerade internbudgetar för sina ansvarsområden.

Kommunfullmäktige tilldelar nämnderna ett ramanslag netto, men med restriktioner enligt fastställda disponeringsregler.

Investeringar för kommunkoncernens bolag och dess finansiering regleras genom att kommunfullmäktige för varje bolag årligen beslutar om en investeringsram och ett lånetak för kommande budgetår och de fyra efterföljande planeringsåren. Fullmäktige ska också beredas tillfälle att ta ställning innan beslut fattas i bolagen om större investeringsprojekt.

VÄSENTLIGA INTERNREDOVISNINGSPRINCIPER

Investeringsredovisningens utgifter består av kommunexterna utgifter. All kommunkoncernintern fakturering sker utan vinstpålägg. Undantaget utgörs av försäljning av el samt bostadsföretagets uthyrning av bostäder och lokaler, som sker på affärsmässiga grunder.

KOMMUNKONCERNBOLAGENS STÖRRE INVESTERINGAR 2019

FÄRDIGSTÄLLDA PROJEKT Blopp i mnkr	Beslutad totalutgift	Ack. Utfall	Avvikelse
Student 27, lägenhetshus	28,0	28,0	0,0
Anslutning vindpark Enviksberget	32,2	32,2	0,0
PÅGÅENDE PROJEKT	Beslutad totalutgift	Ack. Utfall	Avvikelse
Badhus Lugnet	343,1	16,9	326,2
Teatern, lägenhetshus	194,0	175,0	19,0
Kungsgården, lägenhetshus	180,0	20,0	160,0
Ventilationsprojektet högskolan	94,0	11,0	83,0

Inga avvikelser finns mellan beslutade totalutgifter och beräknade totalutgifter avseende de pågående projekten.

